

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lucija Stopinšek

**Vpliv evropeizacije na vsebino programov nacionalnih političnih strank
za volitve v Evropski parlament**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lucija Stopinšek

Mentor: izr. prof. dr. Damjan Lajh

**Vpliv evropeizacije na vsebino programov nacionalnih političnih strank
za volitve v Evropski parlament**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Zahvala

Iskrena hvala izr. prof. dr. Damjanu Lajhu za strokovno pomoč in nasvete pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvalila bi se tudi vsem profesorjem za posredovano znanje.

Posebna zahvala gre mojima staršema za vso podporo in razumevanje tekom študija.

Hvala vama!

Vpliv evropeizacije na vsebino programov nacionalnih političnih strank za volitve v Evropski parlament

Diplomsko delo konceptualizira in analizira vpliv procesa evropeizacije na oblikovanje vsebine volilnih programov in na izbiro volilnih tematik nacionalnih političnih strank za volitve v Evropski parlament. Proučevanje je usmerjeno v raziskovanje učinkov evropeizacije z vidika pogostejšega omenjanja vsebin evropskih politik in posvečanja pozornosti tematikam o Evropski uniji v volilnih programih nacionalnih političnih strank, pripravljenih za evropske volitve. V namen konkretnje analize volilnih programov smo izbrali slovensko politično stranko SLS in njej na evropski ravni ideološko sorodno strankarsko federacijo EPP. Raziskovali smo podobnosti in razlike med volilnimi programi omenjene slovenske in evropske stranke, ki so bili oblikovani za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009. Za lažji prikaz podobnih oz. različnih vsebinskih poudarkov pri posameznih tematikah v volilnih programih političnih strank smo izbrali naslednje evropske politike: skupno kmetijsko politiko, okoljsko in energetska politiko, ekonomsko in monetarno politiko, notranjo politiko konkurence, politiko zaposlovanja in socialno politiko ter skupno zunanjo in varnostno politiko. Na podlagi relevantnih teoretičnih izhodišč predpostavljamo, da proces evropeizacije, vpliva na vsebino volilnih programov nacionalnih političnih strank za volitve v Evropski parlament.

Ključne besede: evropeizacija, politične stranke, volilni programi, evropske volitve, vsebina volilnih programov

The impact of Europeanisation on the content of national political parties manifesto for the European Parliament elections

The thesis conceptualizes and analyses the impact of the Europeanisation process on the formation of the election manifesto content and the selection of electoral topics of national political parties for the European Parliament elections. The focus of the study is directed towards the research of the Europeanisation effects from the view of more frequent mentioning of European politics and attention to EU related topics in electoral programmes of national political parties, prepared for the European elections. For the purpose of a more specific analysis of electoral programmes we chose the Slovenian political party SLS and her ideologically similar federation party at the European level – EPP. We analysed the similarities and differences between the electoral programmes of the mentioned Slovenian and European party, which were prepared for the European Parliament elections in 2004 and 2009. In order to simplify the presentation of similar or different content emphases concerning individual topics in the electoral programmes of political parties, we chose the following European policies: Common Agricultural Policy, Environmental and Energy Policy, Economic and Monetary Policy, Internal Competition Policy, Employment and Social Policy and the Common Foreign and Security Policy. Based on relevant theoretical stand points we assumed, that the Europeanisation process impacts the content of electoral programmes of national political parties for the European Parliament elections.

Keywords: Europeanisation, political parties, electoral programmes, European elections, content of electoral programmes.

KAZALO

1 UVOD	9
1.1 PREDMET PROUČEVANJA.....	9
1.2 CILJ IN NAMEN PROUČEVANJA	11
1.3 OPREDELITEV HIPOTEZE	12
1.4 METODE IN TEHNIKE RAZISKOVANJA	12
1.5 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA.....	13
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA	14
2.1 POLITIČNE STRANKE	14
2.2 EVROPSKE POLITIČNE STRANKE.....	17
2.3 ORGANIZACIJSKE ZNAČILNOSTI STRANK NA NACIONALNI IN EVROPSKI RAVNI	18
2.4 STRANKARSKI SISTEM IN STRANKARSKO TEKMOVANJE NA EVROPSKI RAVNI	19
2.5 VOLITVE V EVROPSKI PARLAMENT	20
2.6 PREPLETANJE NACIONALNEGA IN NADNACIONALNEGA STRANKARSKEGA OKOLJA	21
2.7 POVEZOVANJE IN SODELOVANJE MED NACIONALNIMI POLITIČNIMI STRANKAMI IN EVROPSKIMI STRANKARSKIMI FEDERACIJAMI	22
2.8 VOLILNI PROGRAMI IN VOLILNE VSEBINE	24
2.9 VOLILNI PROGRAMI ZA VOLITVE V EVROPSKI PARLAMENT	27
2.10 PROCES EVROPEIZACIJE.....	28
2.11 VPLIVI IN UČINKI EVROPEIZACIJE NA OKOLJE, V KATEREM DELUJEJO POLITIČNE STRANKE	32
2.12 EVROPEIZACIJA PROGRAMOV POLITIČNIH STRANK	35
3 ANALIZA IN PRIMERJAVA VSEBIN VOLILNIH PROGRAMOV SLOVENSKE IN EVROPSKE POLITIČNE STRANKE ZA EVROPSKE VOLITVE	38
3.1 ANALIZA PROGRAMOV SLOVENSKE LJUDSKE STRANKE IN EVROPSKE LJUDSKE STRANKE ZA VOLITVE V EVROPSKI PARLAMENT LETA 2004.....	40
3.2 ANALIZA PROGRAMOV SLOVENSKE LJUDSKE STRANKE IN EVROPSKE LJUDSKE STRANKE ZA VOLITVE V EVROPSKI PARLAMENT LETA 2009.....	45

3.3 PRIMERJAVA SKUPNIH VSEBINSKIH POUDARKOV V VOLILNIH PROGRAMIH SLOVENSKE LJUDSKE STRANKE IN EVROPSKE LJUDSKE STRANKE ZA VOLITVE V EVROPSKI PARLAMENT LETA 2004 IN 2009	50
4 ZAKLJUČEK	54
5 LITERATURA	61
PRILOGE	65
PRILOGA A: Intervju s Službo za odnose z javnostmi SLS	65
PRILOGA B: Program Slovenske ljudske stranke za volitve v Evropski parlament leta 2004.....	68
PRILOGA C: Program Slovenske ljudska stranke za volitve v Evropski parlament leta 2009.....	70
PRILOGA Č: Program Evropske ljudske stranke za volitve v Evropski parlament leta 2004.....	72
PRILOGA D: Program Evropske ljudske stranke za volitve v Evropski parlament leta.....	77

KAZALO SLIK

Slika 2.1: Množica opredelitev koncepta volilni program političnih strank	26
Slika 2.2: Različne konceptualizacije procesa evropeizacije	30
Slika 2.3: Dva pristopa proučevanja evropeizacije	31

KAZALO TABEL

Tabela 2.1: Pojmovanje političnih strank s strani različnih avtorjev	16
Tabela 2.2: Organizacijske značilnosti političnih strank na nacionalni in evropski ravni	19
Tabela 3.1: Prisotnost tematik glede na posamezno področje izbranih evropskih politik slovenske politične stranke SLS in evropske strankarske federacije EPP za evropske volitve leta 2004	40
Tabela 3.2: Vsebinski opis tematik, ki so prisotne v programu slovenske poslanske skupine SLS za evropske volitve leta 2004 glede na izbrane politike EU	41
Tabela 3.3: Vsebinski opis tematik, ki so prisotne v programu evropske poslanske skupine EPP za evropske volitve leta 2004 glede na izbrane politike EU	42

Tabela 3.4: Prisotnost tematik glede na posamezno področje izbranih evropskih politik slovenske politične stranke SLS in evropske strankarske federacije EPP za evropske volitve leta 2009	45
Tabela 3.5: Vsebinski opis tematik, ki so prisotne v programu slovenske poslanske skupine SLS za evropske volitve leta 2009 glede na izbrane politike Evropske unije	46
Tabela 3.6: Vsebinski opis tematik, ki so prisotne v programu evropske poslanske skupine EPP za evropske volitve leta 2009 glede na izbrane politike Evropske unije	48
Tabela 3.7: Skupne izpostavljene in poudarjene vsebinske točke tematik v volilnih programih strank SLS in EPP za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009.....	50

SEZNAM KRATIC

EP	Evropski parlament
EPP	European People's Party – Evropska ljudska stranka
EU	Evropska unija
SLS	Slovenska ljudska stranka

1 UVOD

1.1 PREDMET PROUČEVANJA

Slovenija se je z vstopom v Evropsko unijo (v nadaljevanju EU) leta 2004 kot polnopravna članica vključila tudi v evropski strankarski sistem. S članstvom se je začelo obdobje strankarskega povezovanja in skupnega vodenja evropskih javnih politik v mednarodni skupnosti. Vzporedno s vključevanjem v nadnacionalni strankarski sistem in prostor pa je sprejela tudi izzive različnih prilagoditev novemu evropskemu okolju. Prilagoditve se v kontekstu evropskega strankarskega sistema nanašajo zlasti na nacionalne politične stranke. V skladu s tem lahko govorimo o procesu, ki ga teoretiki politične znanosti imenujejo evropeizacija. Ob tem se postavlja vprašanje, kako različni učinki procesa evropeizacije vplivajo na politične stranke in na oblikovanje programov političnih strank, kar bo tudi središče proučevanja v diplomskem delu.

Različni avtorji pri procesu evropeizacije pogosto izpostavljajo njegov učinek na oblikovanje in vsebino programov političnih strank. Z ozirom na izpostavljeno, se učinek evropeizacije nanaša na vedno večjo prisotnost skupnih evropskih vrednot, skupnih smernic javnih evropskih politik, skupnih evropskih vsebin in vpogledov v boljšo skupno prihodnost evropskega naroda v volilnih programih nacionalnih političnih strank. O povedanem je bilo narejenih že kar nekaj raziskav in študij, kar pomeni, da je vprašanje vpliva evropeizacije na volilne vsebine programov političnih strank pritegnilo veliko pozornosti ter zanimanja različnih teoretikov in strokovnjakov. Aktualnost vprašanja pa se poveča v bližini evropskih volitev oz. v času po volitvah v Evropski parlament, ko sledijo razne analize dejavnikov volilnega tekmovanja v predvolilnem in povolilnem obdobju.

Bibič (1997, 137) pojasnjuje, da sta bila približevanje in vključevanje Slovenije v evropski standard življenja želja mnogih strank, tako novih kot starih, ki so se skozi čas modernizirale. Nacionalne politične stranke so se tako morale ob vstopu Slovenije v EU leta 2004, kot del novega političnega okolja, spoprijeti z novimi programskimi usmeritvami in posledično tudi z novimi tematikami, ki pa se niso več dotikale samo nacionalne ravni, temveč skupnega evropskega prostora (Kustec Lipicer in Cabada v Haček in Zajc 2005, 169-171).

Programi političnih strank so bistven element njihove identitete, saj definirajo njihove vrednote, ideologijo, cilje, načine za doseganje teh ciljev in hkrati njihovo drugačnost ter moč v odnosu do konkurenčnih strank (Podmenik v Adam 1993).¹ Kustec Lipicer in Cabada (v Haček in Zajc 2005, 188) v eni zmed politoloških analiz ugotavljata, da so slovenske politične stranke že na prvih volitvah v Evropski parlament leta 2004 v svojih programih izpostavile tematike EU z gospodarskega, s socialnega, kmetijskega, z okoljskega, varnostnega, zunanjepolitičnega in izobraževalnega področja. Pri obravnavanju volilnih programov nacionalnih političnih strank pa je treba omeniti, da so volitve v Evropski parlament zaznamovane s številnimi dejavniki, ki kažejo na drugorazrednost teh volitev, saj jim znižujejo pomen in vrednost.² Krašovec (2014, 19. maj) pravi, da je drugorazrednost evropskih volitev³ vidna tudi, ko govorimo o EU tematikah v volilnih programih, s katerimi nacionalne politične stranke nastopijo na evropskih volitvah. Vsebine evropskih politik v programih političnih strank so tako pogosto v senci nacionalnih vsebin, kar označuje prevlado nacionalnih tematik nad evropskimi.

V diplomskem delu bom izpostavila primer slovenske politične stranke SLS (Slovenska ljudska stranka – v nadaljevanju SLS), ki se v nadnacionalnem okolju povezuje z evropsko strankarsko federacijo EPP (European People's Party – Evropska ljudska stranka – v nadaljevanju EPP).⁴ Nacionalna politična stranka SLS in njena evropska strankarska federacija EPP sta »ideološko sorodni stranki« (Fink Hafner 2004). Krašovec in Lajh (v Fink Hafner 2004, 166) v okviru povezovanja pravita, da gre za »formalno povezanost« med nacionalno in evropsko stranko, kar pomeni, da politični stranki med seboj »sodelujeta in se

¹ Lipson (v Adam 1993) pravi, da so programi za potencialne volivce osnova, na kateri si ustvarijo predstavo o stranki in se v primeru identifikacije z njimi odločijo za včlanjenje ter glasovanje. Odločanje za strankarsko pripadnost na osnovi programov je po mnenju teoretikov in političnih strank znak visoke politične kulture volivcev in razvite demokracije (Lipson v Adam 1993). Znak razvite demokracije pa so volitve v Evropski parlament, ki po besedah dr. Milana Zvera pomenijo eno izmed največjih demokratičnih praks na svetu (Zver v Haček in Zajc 2005, 154).

² V politologiji so volitve v Evropski parlament pogosto opredeljene kot drugorazredne volitve (Deželan v Kustec Lipicer 2005).

³ O drugorazrednosti evropskih volitev glej v Reif in Schmitt (1980).

⁴ Za SLS sem se odločila, ker ima po besedah Zajca, Koprivnika in Kustec Lipicerjeve (2012) med vsemi političnimi strankami v Sloveniji najdaljšo tradicijo oz. zgodovino. SLS je prva demokratična stranka, ustanovljena po 2. svetovni vojni v Sloveniji, in danes ena izmed večjih slovenskih političnih strank (Slovenska ljudska stranka).

interesno povezujeta«. Krašovec (v Fink Hafner 2004, 130) k povedanemu dodaja, da je združevanje nacionalnih strank s podobnimi ideološkimi značilnostmi v evropske strankarske federacije glavni pokazatelj, da lahko med enako ideološko usmerjenimi evropskimi federacijami in nacionalnimi strankami pričakujemo določene podobnosti v vrednotah, ciljih, ki jim dajejo poudarek, ter načinih, kako doseči določene oz. morda celo enake cilje. Ob tem se že uvodoma odpira razmišljanje, v kolikšni meri se program politične stranke v Sloveniji razlikuje oz. ne razlikuje od programa evropske strankarske federacije za evropske volitve. Z ozirom na konkreten proučevani primer se torej natančneje postavlja vprašanje, v kolikšni meri SLS sledi svoji strankarski federaciji EPP za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009.

1.2 CILJ IN NAMEN PROUČEVANJA

Cilj in namen diplomskega dela je proučiti vpliv evropeizacije na oblikovanje oz. vsebino programov nacionalnih političnih strank za volitve v Evropski parlament. Pojasnila bom učinke evropeizacije na nacionalne politične stranke v smislu sprememb v vsebini volilnih programov, posvečanja pozornosti EU tematikam in pogostejšega omenjanja evropskih politik. Središče proučevanja so volilni programi nacionalne politične stranke SLS in njene evropske strankarske federacije EPP, pripravljene za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009. Natančneje bom raziskala vsebinske podobnosti, razlike ter prioritete med programoma SLS in EPP za omenjene evropske volitve. Osredotočila se bom na pojavljanja skupnih tematik, vsebinskih smernic in programskih izhodišč izbranih evropskih javnih politik.⁵ Cilj in namen diplomske naloge je torej vsebinsko analizirati programe nacionalne stranke SLS in evropske strankarske federacije EPP ter proučiti vpliv vključitve Slovenije v evropski prostor in vpliv polnopravnega članstva SLS v sorodni evropski federaciji EPP⁶ na stopnjo evropeizacije vsebin volilnega programa politične stranke SLS za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009.

⁵ Za namen raziskovanja sem naredila ožji izbor EU politik: skupna kmetijska politika, ekonomska in monetarna politika, okoljska in energetska politika, notranja politika konkurence, politika zaposlovanja in socialna politika ter skupna zunanja in varnostna politika. Več v analitično-konceptualnem delu diplomske naloge.

⁶ SLS je pridobila polnopravno članstvo v EPP z dnem vstopa Slovenije v EU.

1.3 OPREDELITEV HIPOTEZE

Proces evropeizacije vpliva na vsebino programov nacionalnih političnih strank za volitve v Evropski parlament.

1.4 METODE IN TEHNIKE RAZISKOVANJA

Za proučevanje in raziskovanje je treba ustvariti ustrezen nabor različnih metod in tehnik raziskovanja, ki večajo obseg relevantnosti zbranih podatkov (Majchrzak 1984, 66). V diplomskem delu bom za lažje raziskovanje in dokazovanje zastavljene hipoteze uporabila naslednje raziskovalne metode in tehnike:

- *analizo primarnih virov*

Opravila bom analizo volilnih programov nacionalne politične stranke SLS in evropske strankarske federacije EPP za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009, ki mi bo omogočila ustrezen vsebinski pregled in možnost preverjanja prisotnosti posameznih tematik glede na izbrane politike EU.

- *analizo sekundarnih virov*

Opravila bom analizo relevantnih strokovnih knjig in znanstvenih člankov ter tako povzela obstoječe ugotovitve s proučevanega področja. Analiza sekundarnih virov mi bo omogočila navajanje in opredeljevanje teoretičnih izhodišč, na katerih bo temeljilo diplomsko delo.

- *primerjalno analizo*

S primerjalno analizo bom raziskovala vsebinske podobnosti in razlike med volilnimi programi politične stranke SLS in evropske strankarske federacije EPP za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009 glede na izbrane evropske javne politike. Primerjala bom prisotnost tematik, ki se dotikajo posamezne izbrane evropske politike, in poiskala skupne vsebinske smernice posameznih tematik v programih obeh političnih strank. Primerjalna analiza mi bo omogočila praktičen vpogled v predmet proučevanja.

- *družboslovni intervju*

Družboslovni intervju bi v idealnem primeru opravila z vsemi predstavniki proučevanih političnih strank, ki so oz. so bili vpleteni v konkretno situacijo raziskovanja in so sodelovali pri oblikovanju volilnih programov za posamezne evropske volitve. Pridobljeni intervjuji mi bodo omogočili pridobitev strokovnega mnenja in pomagali pri pojasnjevanju določenih vprašanj, ki se odpirajo skozi diplomsko delo. Pridobljene strokovne informacije pa mi bodo v pomoč tudi pri ovrzbi ali potrjevanju zastavljene hipoteze.

1.5 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomski delo je sestavljeno iz štirih osrednjih sklopov, in sicer dveh manj in dveh bolj obsežnih sklopov. Začne se z manj obsežnim uvodnim delom in nadaljuje z obsežnejšim teoretičnim delom. Naboru teoretičnih izhodišč sledi prav tako obsežen empirični del, ki vodi v ožji zaključek in sklepne ugotovitve. Teoretični nastavki diplomskega dela temeljijo na strokovni opredelitvi pojmov in konceptih različnih avtorjev. Soočene opredelitve različnih teoretikov predstavljajo okvir diplomske naloge, ki se vsebinsko dotika političnih strank, volilnih programov političnih strank, evropskih strankarskih federacij, evropskih volitev, evropskih javnih politik ter procesa evropeizacije in njegovega vpliva na okolje, v katerem politične stranke delujejo. V analitično-konceptualnem diskurzu so kot praktični primer predstavljeni volilni programi politične stranke SLS in njene strankarske federacije EPP za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009. Programi obeh političnih strank so predstavljeni z vsebinsko-primerjalnega vidika v okviru prisotnosti tematik in vsebinskih smernic ter izhodišč pri posamezni tematiki glede na izbrane evropske politike. Širše gledano, empirični del diplomskega dela vsebuje analizo stopnje evropeizacije volilnih programov politične stranke SLS za volitve na evropski ravni.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

2.1 POLITIČNE STRANKE

Politične stranke v sodobni politični znanosti vseskozi predstavljajo osrednji predmet raziskovanja. V ta namen se je v politologiji kot podkategorija razvila znanost o strankah – stasiologija (Bibič 1997, 125). Bibič (1997, 125) pojasnjuje, da se je z razvojem stasiologije vzajemno povečevalo zanimanje za obravnavo političnih strank, še posebej v odnosu do drugih političnih strank znotraj političnega strankarskega okolja. Pomembno vlogo pri vzpostavljanju političnih strank kot ključnega vprašanja politične znanosti je odigral teoretik Duverger, ki je v znanstveno proučevanje strank vnesel novo tipologijo in organizacijsko-institucionalni vidik političnih strank (Bibič 1997, 127). Crotty (1991) v okviru tega pojasnjuje, da je moč pričakovati, da bodo politične stranke skozi čas vedno bolj vpletene v tematike sodobne politične znanosti.

Pojem »politična stranka« je množično opredeljen s strani različnih avtorjev, kar pomeni, da nima enotne opredelitve v politologiji (Fink Hafner 2001). Bibič (1997, 128) pri tem opozarja, da je postavitvev političnih strank v nek teoretično-analitičen in praktično-političen kontekst še kako pomembna. Znotraj skupka definicij političnih strank je moč zaslediti raznolike kulturne, politične, zgodovinske in ideološke poudarke (Fink Hafner 2001). Slednji pa se pri pojmovanju političnih strank v manjši ali večji meri od avtorja do avtorja razlikujejo (Bibič 1997). Prve ohlapne opredelitve političnih strank, ki segajo v obdobje zametkov modernih strank, se nanašajo na organizirano mnenje (Fink Hafner 2001). Duverger in Weber sta poudarjala, da je stranka v prvi vrsti organizacija, Burke in Burdeau sta zagovarjala, da je stranka nosilka idealov, Schumpeter, Lawson, Aron in Epstein pa so izpostavljali, da stranko definira funkcija, ki jo slednja opravlja (Bibič 1997, 128). Bibič (1997, 128) pravi, da med najbolj klasično opredelitev političnih strank spada Schumpetrova, ki stranko definira kot »skupino med seboj povezanih članov, ki tekmujejo za politično oblast«. Duverger in Brogan (v Fink Hafner 2001, 12) sta politične stranke pojmovala kot oblike »parlamentarnih klubov in političnih skupin iz predstrankarskega obdobja«. Burke (v Fink Hafner 2001, 12) je k tej opredelitvi dodal, da gre predvsem za »skupino mož, ki si skupaj prizadevajo za nacionalni interes na podlagi skupnega načela«. Ogris in Eldersveld (v Fink Hafner 2001, 12), ki sta v svojo opredelitev vključevala sociološki vidik, pravita, da je politična stranka »sekundarna

družbena skupina« oz. »skupek dejavnosti«, ki potekajo po značilnih vzorcih znotraj širše družbe. Neumann (v Fink Hafner 2001, 12-13) k tej opredelitvi doda svoj politološki vidik pojmovanja političnih strank, saj je mnenja, da so slednje povezane z obvladovanjem države in s prisvajanjem oblasti. Weber (v Fink Hafner 2001, 16) je pojem politične stranke opredelil skozi razlikovanje med strankarskimi voditelji in članstvom ter sodobne oblike političnih strank poimenoval »otroci demokracije«. Kardelj (v Fink Hafner 2001, 13) je z vidika komunistične in socialistične ideologije opredelil stranko kot »odtujeno obliko politične organizacije«, medtem ko je Marx (v Fink Hafner 2001, 14) prvi avtor, ki stranko opredeli kot »instrument političnega boja«. Njegovemu pojmovanju se pridružuje Meny (v Fink Hafner 2001, 14), ki pravi, da so politične stranke »instrumenti, ki so najbolj prilagojeni političnemu boju«.

Schattschneider (v Fink Hafner 2001, 14) argumentira, da so politične stranke »organiziran poskus prevzema oblasti«. Politične stranke so tiste organizacije, ki poskušajo vplivati na javne politike predvsem na naslednje načine (Ippolito in Walker 1980, 4-5):

- poskušajo izvoliti svoje kandidate v vlado,
- so sredstvo volilne mobilizacije,
- ukvarjajo se z množico interesov, ki so usmerjeni k javnim politikam.

Teoretik Panebianco (1988, 5-6) pravi, da so politične stranke »organizirane skupine«, ki jih združujejo skupne značilnosti, kot so usmerjenost k političnim ciljem, z namenom ohraniti svojo dejavnost ali spremeniti veljavne družbene, gospodarske in politične razmere, vplivanje na izvrševanje oblasti z različnimi sredstvi ali poskus prevzema oblasti. Politične stranke so »edine organizacije, ki tekmujejo v volilni areni« (Panebianco 1988, 5-6). Tako na volitvah v nacionalne parlamente kot na volitvah v Evropski parlament so politične stranke glavni akterji v volilnih kampanjah, ki so del volilnega tekmovanja (Fink Hafner 2004).

Politične stranke so torej »sodobne tvorbe« 19. stoletja, ki so se sprva oblikovale v evropskem in severnoameriškem okolju (Fink Hafner 2001, 12). LaPalombara in Weiner (v Fink Hafner 2001, 12) v svoji opredelitvi znotraj povedanega poudarjata, da so politične stranke »moderne tvorbe političnih sistemov«. Blondel (v Fink Hafner 2001, 15) pojasnjuje, da so politične stranke osnovnega pomena za sodobne družbe, saj so »poglavitne institucije za obravnavanje in reševanje konfliktov v družbi«. Politične stranke igrajo torej vlogo »posredovalnega člana med družbo in državo« v smislu predstavljanja interesov in oblikovanja politik (Bibič 1997,

135). So temeljna »prvina demokratičnega institucionalnega aparata« (Key v Fink Hafner 2001, 17) in hkrati edine politične organizacije, ki strukturirajo politično tekmovanje v demokratičnem sistemu (Hix v Fink Hafner 2004, 115). Bibič (1997, 135) k temu pritrjuje in dodaja, da so politične stranke »bistveni element demokratične vladavine«, brez katerega sodobna demokracija ne bi obstajala. Fink Hafner (2004, 68) v okviru tega pojasnjuje, da politične stranke v sistemu demokracije podpirajo svoje kandidate za parlamentarne in vladne funkcije, ponujajo svoje zamisli javnih politik in mobilizirajo družbene interese.

Tabela 2.1: Pojmovanje političnih strank s strani različnih avtorjev

POLITIČNA STRANKA	organizacija
	nosilka idealov
	skupina med seboj povezanih članov, ki tekmujejo za oblast
	oblika parlamentarnih klubov in političnih skupin
	skupina mož, ki si prizadeva za nacionalni interes
	sekundarna družbena skupina
	otrok demokracije
	odtujena oblika politične organizacije
	instrument političnega boja
	organiziran poskus prevzema oblasti
	organizacija, ki poskušajo vplivati na javne politike
	edina organizirana skupina, ki tekmuje v volilni areni
	moderna tvorba političnih sistemov
	temeljna prvina demokratičnega institucionalnega aparata
	bistven element demokratične vladavine
	poglavitna institucija za obravnavanje in reševanje problemov
	edina politična organizacija, ki strukturira politično tekmovanje v demokraciji
	posredovalni člen med družbo in državo v smislu reprezentacije interesov in oblikovanja politik
glavni akter v volilni kampanji	

Vir: Lastna izdelava na podlagi Ippolito in Walker (1980); Panebianco (1988); Bibič (1997); Fink Hafner (2001); Fink Hafner (2004).

2.2 EVROPSKE POLITIČNE STRANKE

Veliko teoretikov je evropske stranke označilo kot »nacionalne stranke na terenu« (Fink Hafner 2004, 90). Heidar in Koole (v Fink Hafner 2004, 92) pravita, da so politične stranke v Evropskem parlamentu organizirane skupine evropskega predstavniškega organa, sestavljene iz poslancev, ki so izvoljeni znotraj ene ali več strank in na volitvah med seboj tekmujejo. V politične stranke v Evropskem parlamentu se tako vključujejo poslanci, ki so izvoljeni v nacionalnih parlamentih ter tako sodelujejo na volitvah v Evropski parlament, ki potekajo v posameznih državah članicah (Fink Hafner 2004, 71).

V evropske strankarske federacije se povezujejo in združujejo nacionalne politične stranke na podlagi ideološke sorodnosti. Na tej točki pa je potrebno poudariti, da se tako v nacionalnih strankah kot v evropskih strankarskih federacijah nekatere ideološke značilnosti, kot so vrednote in cilji, spreminjajo, kar je razvidno iz razlikovanj med posameznimi evropskim strankarskimi federacijami (Krašovec v Fink Hafner 2004, 130).

Attina (v Fink Hafner 2001, 17-18) pojasnjuje, da so evropske politične stranke »politična združenja«, ki podajajo mnenja o javnih politikah EU, so zastopana v Evropskem parlamentu in se udeležujejo procesov izražanja politične volje na nadnacionalni ravni. Evropske strankarske federacije morajo izražati politično voljo državljanov EU, biti predstavljene v vsaj eni tretjini držav članic in biti aktivne na transnacionalni ravni. Attina (v Fink Hafner 2001, 17-18) pravi, da so evropske stranke več kot organizirano združenje za volilno kampanjo, ki v večji meri podpira politično skupino in parlamentarno delo.

Pravne norme definirajo evropsko stranko kot »združenje državljanov« ali »zvezo političnih strank«, katere interes je doseči politične cilje (Fink Hafner 2004, 70). Takšna zveza oz. združenje je ustanovljeno z upoštevanjem pravnega reda vsaj ene države članice in je pripravljeno sodelovati na volitvah v Evropski parlament, nadaljuje Fink Hafner (2004, 70). Evropska stranka mora biti zastopana v najmanj eni četrtini držav članic z evropskimi poslanci v nacionalnih parlamentih ter mora spoštovati in slediti ustanovnim načelom EU (Fink Hafner 2004, 70). Evropska pravna konceptualizacija tako v organizacijskih kot v političnih pogledih teži k prevladi nacionalnih elementov v strankarstvu na evropski ravni in določa le minimalne evropske programske značilnosti strank (Fink Hafner 2004, 71).

Hix (1999, 168) pravi, da so v evropski politiki politične stranke bistvene politične organizacije. Pomen evropskih strankarskih federacij, ki so organizirane na ravni EU, narašča skupaj s pomenom razvoja demokracije v EU (Beetham in Lord v Fink Hafner 2004, 115). Tako strankarske federacije pomembno vplivajo na dinamiko in vsebino razvoja EU (Bardi in Venišnik v Fink Hafner 2004, 115). Strankarske federacije so hkrati mehanizem za zmanjševanje demokratičnega primanjkljaja in za povečanje odgovornosti v EU (Hix v Fink Hafner 2004, 115). Evropske strankarske federacije političnih strank tako posledično omogočajo vezi med vladnimi in nevladnimi elitami (Johansson v Fink Hafner 2004, 31).

Mnogi avtorji pa po drugi strani menijo, da v evropskem strankarskem okolju ni pristnih evropskih strank, saj naj bi imele stranke, ki se opredeljujejo kot evropske, šibko notranjo organizacijo, razmeroma nevidno strankarsko vodstvo in nestalno volilno telo (Fink Hafner 2004). V kontekstu tega Judge in Earnshaw (v Fink Hafner 2004, 28) pravita, da ni »pravih evropskih strank«, vendar pa so se po njunem mnenju v političnem sistemu EU oblikovali elementi strankarstva, ki presegajo elemente nacionalnih političnih strank.

2.3 ORGANIZACIJSKE ZNAČILNOSTI STRANK NA NACIONALNI IN EVROPSKI RAVNI

Vprašanje organizacijskih značilnosti političnih strank je bilo deležno pozornosti že na samem začetku proučevanja političnih strank v politični znanosti (Bibič 1997, 132). Začetni teoretiki, ki so slednje raziskovali, so bili Ostrogorski, Michels in Weber, po drugi svetovni vojni pa je bil med avtorji zlasti pomemben Duverger (Bibič 1997, 132). Duverger (v Bibič 1997, 132) je v svojem delu *Les partis politiques* iz leta 1951 argumentiral, da je izraznost sodobnih strank vidna predvsem v naravi njihove organizacije in predvsem manj v strankarskem programu ali razredni pripadnosti članov stranke. Nacionalne politične stranke imajo v primerjavi s strankami na evropski ravni, ki nimajo individualnega članstva, bistveno večjo stopnjo organiziranosti (Fink Hafner 2004, 69). Fink Hafner (2004, 69) pravi, da so nacionalne stranke seznanjene z notranjo delitvijo dela in svojo moč koncentrirajo v opravljanje strankarskih funkcij, medtem ko Hix in Lord (v Fink Hafner 2004, 69) menita, da so evropske stranke bolj transnacionalne krovne organizacije kot pa nadnacionalne organizacije. Nacionalne politične stranke so precej odvisne od državnega proračuna, medtem ko so stranke

na evropski ravni odvisne tako od nacionalnih strank kot od evropskih poslanskih skupin (Fink Hafner 2004, 69).

Tabela 2.2: Organizacijske značilnosti političnih strank na nacionalni in evropski ravni

STRANKE NA NACIONALNI RAVNI	STRANKE NA EVROPSKI RAVNI
<ul style="list-style-type: none">• večja stopnja organiziranosti• individualno članstvo• seznanjenost z notranjo delitvijo dela• moč je koncentrirana v opravljanje funkcij• finančna odvisnost predvsem od državnega proračuna	<ul style="list-style-type: none">• ni individualnega članstva• manjša stopnja organiziranosti• krovne organizacije• večja transnacionalnost kot nadnacionalnost• finančna odvisnost od nacionalnih strank in evropslanskih skupin

Vir: Lastna izdelava na podlagi Fink Hafner (2004).

2.4 STRANKARSKI SISTEM IN STRANKARSKO TEKMOVANJE NA EVROPSKI RAVNI

O evropskem strankarskem sistemu je zaradi različnih predpostavk težko konkretno govoriti. Predpostavlja se namreč, da stranke s politične perspektive ideološko strukturirajo strankarski sistem, se vključujejo v vzajemna – tekmovalna razmerja v boju za volilne glasove in delujejo v okolju, ki je teritorialno-politično določen (Fink Hafner 2004, 71). Politični sistem EU je tako organizacijsko odvisen od nacionalnih strank in političnih skupin v Evropskem parlamentu. To kaže na pomembno vpletenost političnih strank v strukturo in delovanje Evropskega parlamenta (Fink Hafner 2004, 71). V okviru političnega sistema EU Fink Hafner (2004) pravi, da so nacionalne politične stranke EU edina neposredna vez med evropskimi političnimi strankami in civilno družno. Andersen in Eliassen ter Hoogh in Marks (v Fink Hafner 2004, 71) pravijo, da sta organiziranost in delovanje strank v političnem sistemu EU osnovana na vzorcu oblikovanja skupnih evropskih politik s skupnim imenom mnogonivojska vladavina oz. »*multilevel governance*«.

2.5 VOLITVE V EVROPSKI PARLAMENT

Volitve so eden od temeljnih elementov, ki konstruirajo demokratični sistem in predstavljajo pomemben, odvijajoč se proces v demokraciji (Held 2000). Grad (2004) teoretizira volitve kot zelo pomemben kazalec ljudske suverenosti in nujen pogoj v sodobnih sistemih demokracije za demokratično oblikovanje državnih organov in predstavniških teles. Politično inovacijo v političnem okolju pa v kontekstu volitev predstavljajo volitve na nadnacionalni ravni oz. volitve v Evropski parlament (Kustec Lipicer 2010, 53). Na evropskih volitvah tekmujejo nacionalne stranke oz. kandidati, ki jih te izberejo, zato posledično ne moremo govoriti o evropskih volitvah kot takih. Strankarsko tekmovanje na nadnacionalni ravni poteka po nacionalno določenih volilnih pravilih in z volilnimi programi, ki so v večji meri nacionalno obarvani (Lord v Fink Hafner 2004, 76). Fink Hafner (2004, 78) pojasnjuje, da na evropskih volitvah med seboj tekmujejo nacionalne politične stranke, ki po izvolitvi v Evropskem parlamentu delujejo v isti politični skupini. Evropske strankarske federacije kot take pa na volitvah ne tekmujejo za prevzem evropske izvršne oblasti, se ne potegujejo za oblikovanje vladne koalicije in ne nastopajo v posameznih državah članicah.

Z vstopom v EU in s samim članstvom je Slovenija dobila pravico in dolžnost sodelovati v organih EU (Grad 2004). Grad (2004) pri tem opozarja, da je sodelovanje v Evropskem parlamentu drugačno od sodelovanja v drugih organih EU, saj se oblikuje z neposrednimi volitvami. V Sloveniji so volitve poslancev v Evropski parlament zakonsko urejene z Zakonom o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament, ki je bil sprejet leta 2002. Zakon o volitvah poslancev iz Republike Slovenije⁷ Sloveniji s pravne perspektive zagotavlja možnost kooperacije prek volitev v Evropski parlament pri odločanju institucij EU (Grad 2004).

⁷ Za globlji vpogled glej Zakon o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v evropski parlament (ZVPEP) (Uradni list RS, št. 40/04 – uradno prečiščeno besedilo, 41/07 - ZVRK, 109/09 in 9/14).

2.6 PREPLETANJE NACIONALNEGA IN NADNACIONALNEGA STRANKARSKEGA OKOLJA

Težnje po prepletanju nacionalne in nadnacionalne strankarske arene so v sodobnem času vidne skozi procese integracij in globalizacije (Krašovec 2002, 143). Krašovec (2002, 143) razlaga, da se nacionalne politične stranke istih ideoloških družin strank v nadnacionalnem strankarskem okolju povezujejo in prepletajo z ideološko sorodnimi nadnacionalnimi političnimi strankami. Politične stranke v Evropskem parlamentu se vertikalno povezujejo z nacionalnimi strankami, horizontalno pa z ideološko sorodnimi strankarskimi federacijami, kar pomeni, da se na ravni EU povezujejo s podobno mislečimi političnimi skupinami (Fink Hafner 2004, 91).

Politične stranke, ki strukturirajo javnopolitično areno, so lahko del treh temeljnih vrst ideoloških družin strank (»familles spirituelles«)⁸, in sicer liberalne in radikalne duhovne družine strank, konservativne duhovne družine strank ter socialistične in socialdemokratske duhovne družine strank (Beyme 1985). Navezujoč se na povedano, Krašovec (2002, 41) nadaljuje, da so politična in strokovna pomoč nadnacionalnih strank sorodnim nacionalnim strankam ter prepletanje nacionalnega in nadnacionalnega strankarskega okolja vidni skozi večji pomen nacionalnih strank pri oblikovanju javnih politik. Poleg procesov integracij in globalizacije pa na slovenski strankarski prostor vpliva tudi proces evropeizacije⁹, ki je povzročil še večjo prepletenost slovenske in nadnacionalne strankarske arene (Krašovec 2002, 143). Prav prepletenost slovenskega in evropskega strankarskega okolja pa po mnenju Bibiča in Lewisa (v Krašovec 2002, 143) predstavlja enega izmed bistvenih virov politične in strokovne podpore za slovenske parlamentarne stranke. V kontekstu prepletanja nacionalnega in nadnacionalnega strankarskega prostora pa lahko govorimo o povezovanju in sodelovanju nacionalnih in evropskih političnih strank. Več na to temo v nadaljevanju.

⁸ O duhovnih družinah strank glej v Beyme (1985).

⁹ Več o procesu evropeizacije v nadaljevanju.

2.7 POVEZOVANJE IN SODELOVANJE MED NACIONALNIMI POLITIČNIMI STRANKAMI IN EVROPSKIMI STRANKARSKIMI FEDERACIJAMI

Johansson (v Fink Hafner 2004, 89) pojasnjuje, da so se politične stranke razvile kot nacionalni pojav, ki so se kmalu začele povezovati prek nacionalnih meja. Začel se je torej proces integracije nacionalnih političnih strank v nadnacionalni strankarski prostor (Johansson v Fink Hafner 2004, 89). Povezovanje slovenskih političnih strank z evropskimi strankarskimi organizacijami je predstavljalo enega izmed temeljnih dejavnikov pri procesu vključevanja Slovenije v EU (Bibič 1997, 141). Binnema (v Fink Hafner 2004) meni, da je funkcija političnih strank na ravni EU omejena na vlogo povezovanja nadnacionalne in nacionalne ravni. Fink Hafner in Deželan (v Fink Hafner 2004, 93-94) razlagata, da so oblike povezav ter sodelovanja med evropskimi in nacionalnimi političnimi strankami različne, saj nacionalne stranke same izbirajo in oblikujejo predloge kandidatov za evropske volitve ter vodijo volilno kampanjo za evropske volitve v svoji državi. Glede stopnje povezanosti med evropskimi in nacionalnimi strankami so bile narejene tudi raziskave, ki so pokazale, da so organizacijske vezi šibke kot tudi status večine evropskih poslancev v domačem strankarskem okolju.

Bibič (1997, 145) poudarja, da je intenzivnost povezanosti med nacionalnimi in evropskimi strankami odvisna predvsem od njihovega formalnega ujemanja. Na stopnjo formalne interakcije med slovensko in njej sorodno evropsko stranko po mnenju Bibiča (1997, 145) vplivajo številni dejavniki:

- razčlenjenost in odprtost sorodne evropske federacije,
- percepcije »starih« in »novih« strank,
- obstoj podvojitve ali konkurence znotraj sorodnih družin političnih strank,
- izkušnje in povezave domačih strank oz. njihovih predhodnic in
- stopnja podpore vplivnejših strank drugod po Evropi.

Za nacionalne stranke v novih državah članicah, ki so v EU vstopile leta 2004 ali kasneje¹⁰, je značilno sodelovanje z evropskimi strankarskimi federacijami (Ladrech v Kustec Lipicer in drugi 2011, 125). Kooperativno razmerje se med slovenskimi parlamentarnimi strankami in evropskimi strankarskimi federacijami z leti stopnjuje (Krašovec in Lajh v Fink Hafner 2004). Glavni razlog za stopnjevanje sodelovalnega odnosa, vzpostavljanja stikov in integracijo je po

¹⁰ Med njimi je tudi Slovenija.

mnenju Krašovčeve in Lajha (v Fink Hafner 2004, 175) vedno večja vpetost slovenskih strank v evropske strankarske federacije oz. naraščajoče članstvo slovenskih strank v evropskih strankah. Pomen sodelovalnega odnosa med nacionalnimi političnimi strankami in strankarskimi organizacijami na evropski ravni je razviden tudi v programih posameznih političnih strank (Bibič 1997, 141). Fink Hafner (2004) pravi, da lahko znotraj sodelovanja med slovenskimi parlamentarnimi strankami in evropskimi strankarskimi federacijami govorimo o dveh razsežnostih slovenskih političnih strank, in sicer o *spremembah v notranji organizacijski strukturi strank* in o *spremembah v strankarskih programih strank*. Raziskave so pokazale, da ni mogoče govoriti o formalnih spremembah v notranji organizaciji slovenskih strank, je pa moč zaznati večje spremembe v vsebinah strankarskih programov, ki so se spreminjali in evropeizirali predvsem kot posledica vstopa Slovenije v EU in manj kot posledica sodelovanja slovenskih strank z evropskimi strankarskimi federacijami (Fink Hafner 2004). Slednje pa je po besedah Bibiča (1997, 146) pozitivno vplivalo na evropeizacijo slovenske strankarske arene že v obdobju pred polnopravnim članstvom Slovenije v EU.

Bibič (1997, 146-147) v okviru medsebojne interakcije med slovenskimi in evropskimi strankami govori o dveh pozitivnih učinkih, in sicer o *možnosti sodoločanja vsebine strankarskih programov* in o *možnosti učenja glede organizacijske izgradnje slovenskih političnih strank*. Sodoločanje vsebine strankarskih programov izhaja iz problemskega ogrodja posameznih programov, prioritete problemov, načina reševanja problemov, pojasnjevanja zgodovine, trenutnih razmer v državi, položaja države v svetu in vizij za prihodnost (Bibič 1997, 146). Učenje slovenskih političnih strank o organizacijski izgradnji pa se navezuje predvsem na pridobivanje izkušenj iz Evrope in njenega strankarskega okolja s področja aktualnih tematik, kot so demokratizacija, parlamentarizem, volitve, volilna kampanja, socialna politika, tržno gospodarstvo, privatizacija idr. (Bibič 1997, 147).

V kontekstu povezovanja in sodelovanja nacionalnih strank in evropskih strankarskih federacij govorimo o dvosmernem pretoku idej, pobud, smernic in aktivnosti med nacionalnim in evropskim strankarskim prostorom (Bibič 1997, 148). Pri tem velja opozoriti, da ne gre za uravnotežen dvosmeren proces, saj je teža delovanja vseeno večja z evropske

ravni kot z nacionalne, vendar pa Bibič (1997, 149) ob povedanem poudarja, da nacionalne stranke kljub temu pomembno sooblikujejo skupne evropske politike.¹¹

2.8 VOLILNI PROGRAMI IN VOLILNE VSEBINE

Volilni programi predstavljajo enega izmed »najpomembnejših preiščenih mehanizmov« in »racionalnih orodij političnih strank« pri strankarskem tekmovanju za oblast. Vsebujejo vrsto različnih rešitev za družbene, ekonomske, politične in druge probleme, ki se dotikajo določenih tematskih vsebin, ki jih posamezni kandidati prepoznavajo, analizirajo in predlagajo. Vsebinske problematike v volilnih programih pa imajo v volilnih procesih tudi tri vrste potencialov: »oblikovni potencial, procesni potencial in vsebinski potencial« (Zajc in drugi 2012, 21).

Harmel (v Zajc in drugi 2012, 22) v kontekstu potencialov vsebinskih problematik v volilnih programih izpostavlja, da se je treba seznaniti z odgovori na vprašanja, kot so:

- zakaj politične stranke oblikujejo volilne programe,
- kako posamezne stranke pripravijo volilne programe in
- kaj ti vsebujejo.

Politične stranke oblikujejo volilne programe zaradi »lastnih razlogov«, ki so pomembni za utrjevanje identitete politične stranke ter urejanje njenih notranjih odnosov, zaradi »posrednih razlogov«, ki se nanašajo na nagovarjanja volivcev, medijev ter ostale zainteresirane javnosti in zaradi »nadaljnega koalicijskega usklajevanja«, kjer volilni programi služijo kot orodje. Stranke oblikujejo volilne programe s proučevanjem formalnih zahtev normativne narave glede na »obstoj oz. neobstoj programskih dokumentov v okviru volilnih procesov«, glede na »notranje strankarske procese«, glede na »organizacijsko strukturo« in glede na »porazdelitev pristojnosti za pripravo strankarskih dokumentov«. Zadnje, bistveno vprašanje,

¹¹ Bibič (1997, 143) opozarja na poseben položaj SLS, ki ga je slednja imela še pred pristopom k EU, v kontekstu povezovanja in sodelovanja z evropskimi strankarskimi organizacijami. Pri SLS je bilo na samem začetku, v času nastajanja novih strank in moderniziranja starih, mogoče zaslediti blokade v okviru formalnega prilagajanja sorodni evropski federaciji (Bibič, 1997, 143). Razlogi za takratne ozke možnosti uspešne prilagoditve so bili po mnenju Bibiča (1997, 143) krščanski etos, tradicionalne vrednote in izrazita naravnost na kmečko prebivalstvo.

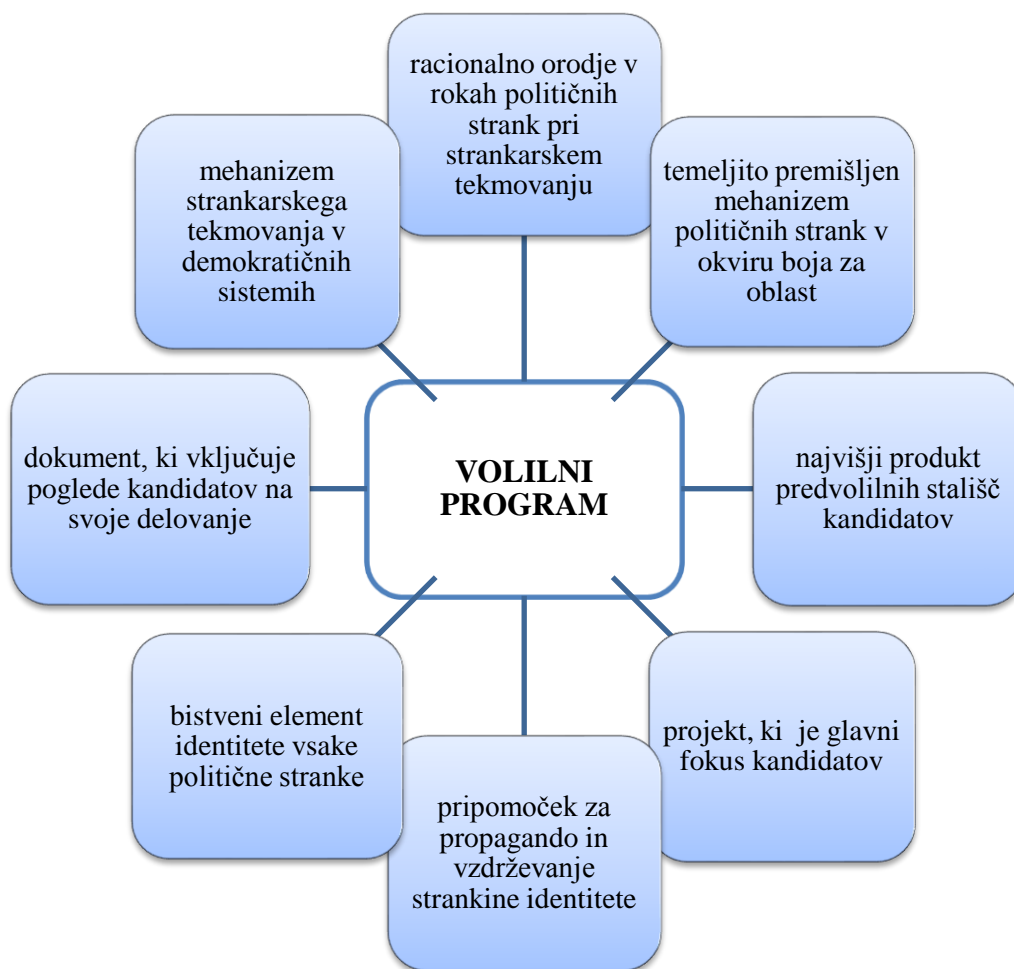
kakšna je vsebina volilnih programov, pa je povezano z »*ideološko usmeritvijo, s pozicijo, s prednostnimi cilji, s konkretnimi ukrepi in s specifičnimi, operativno razčlenjenimi ter vsebinsko širokimi stališči*«, ki jih kandidati gojijo do posameznih vsebinskih področij (Harmel v Zajc in drugi 2012, 22).

Kustec Lipicer (2010, 73) pojasnjuje, da enotne opredelitve volilnih programov ni, saj se njihov obstoj razlikuje glede na izkušnje, potrebe in pomembnost. Skupno izhodišče različnih definicij avtorjev pa je, da so volilni programi »najvišji produkt predvolilnih stališč kandidatov«. Nekateri teoretiki, ki so se ukvarjali s proučevanjem volilnih programov, nanje gledajo kot na »projekte«, ki so glavni fokus kandidatov (Kustec Lipicer 2010, 71). Werner in Volkens (v Kustec Lipicer 2010, 75) pravita, da volilni programi, ki so objavljeni pred vsakimi volitvami, pokrivajo širok spekter političnih drž in tematik. Ogris (1926, 109) pravi, da so programi političnih strank »zunanji pripomoček za propagando in vzdrževanje strankine zunanje identitete«. Goati (v Kustec Lipicer in drugi 2011, 117) meni, da so programi »bistveni elementi identitete vsake politične stranke«. Podmenik (v Kustec Lipicer in drugi 2011, 117) razlaga, da programi »oblikujejo podobo političnih strank, usmerjajo proces izbire kandidatov in se uporabljajo kot orodje za nagovarjanje volivcev«. V okviru tega Latham (v Kustec Lipicer in drugi 2011, 117) pojasnjuje, da so v programih zapisana stališča do različnih družbenih problemov, ki jim člani stranke sledijo, in programske obljube, ki jih bo stranka v primeru zmage na volitvah vključila v zakonodajni okvir države. Vsebine volilnih programov se po mnenju Kustec Lipicer (2010, 71) nanašajo na prihodnje vizije, velikokrat pa tudi na preteklo delo kandidatov. Volilni programi prav tako dajejo oz. pomenijo kandidatom in volivcem konkretne zaveze za prihodnje politično delovanje. Kandidati uokvirijo volilne programe z lastnimi preferencami in s politično usmeritvijo ter oblikujejo dolgoročen profil, s katerim prepričujejo volivce in se predstavljajo na volitvah (v Kustec Lipicer 2010, 71).

Bibič (1997, 134) meni, da je oblikovanje strankarskih programov in ciljev strank znotraj progama ena izmed temeljnih nalog političnih strank. Ob tem poudarja, da bodo zmožne premagovati ovire in izzive sodobnega časa le tiste stranke, ki bodo sposobne oblikovati vedno nove cilje v programih in ki bodo presegle ozko usmerjenost k oblasti (Bibič 1997, 134). Z vidika strankarskega tekmovanja v demokratičnih sistemih Kustec Lipicer (2010) izpostavlja, da naj bi bili volilni programi najpomembnejši mehanizem in dokument, ki vključuje poglede kandidatov na svoje delovanje v času in za namene strankarskega tekmovanja. V demokratičnih sistemih kandidati na volitvah igrajo dve ključni vlogi. Prva se

nanaša na izbor, opredelitev in jasno predstavitev različnih tematik oz. problematik volivcem, druga pa se nanaša na zagovarjanje vsebin politik, vrednot in poudarkov, ki so bile izpostavljene pred volitvami, v skladu z doseženim volilnim rezultatom (Kustec Lipicer 2010, 74). Kustec Lipicer (2010, 74) pripisuje pomembnost volilnih programov oz. njihovih vsebin demokratičnemu razlogu, saj so volilni programi sestavni element delovanja demokratičnega sistema. Pomen volilnih programov in njihovih vsebin za demokratično oblast je viden skozi vsebinski vidik, ki kaže politično ideološko usmerjenost kandidatov ter predstavlja tudi moralno zavezo kandidatov do volivcev. Vključenost volilnih programov v demokratične strukture pa se nanaša tudi na analize, študije in primerjave, ki se dotikajo vsebin javnih politik na področjih, ki so v javnem interesu (Kustec Lipicer 2010, 74-75).

Slika 2.1: Množica opredelitev koncepta volilni program političnih strank

Vir: Lastna izdelava na podlagi Ogris (1926); Kustec Lipicer (2010); Kustec Lipicer in drugi (2011); Zajc in drugi (2012).

Fink Hafner (2004) pravi, da so volilni programi političnih strank na nacionalni ravni pretežno nacionalno obarvani, prevladujoče pa so domače tematike. Pri proučevanju programov političnih strank je bolj kot poznavanje njihovih zunanjih lastnosti pomembno poznati njihove vsebinske poudarke in stališča, ki jih politične stranke predstavljajo (Kustec Lipicer 2005, 37-39). Volilni programi se oblikujejo pred volitvami, praviloma pa vsebujejo kratkoročne cilje ter neposredne obveze in obljube strank, s katerimi se obračajo volivcem in si želijo pridobiti njihovo zaupanje (Kranjc v Kustec Lipicer in drugi 2011).

2.9 VOLILNI PROGRAMI ZA VOLITVE V EVROPSKI PARLAMENT

Programi političnih strank so opredeljeni v različnih kontekstih, tudi v okviru evropskih volitev. V volilnih programih nacionalnih političnih strank za volitve v Evropski parlament evropske vsebine praviloma manjkajo, prevladujejo pa predvsem nacionalne tematike (Hix v Fink Hafner 2004, 77). Binnema (v Fink Hafner 2004, 77) ugotavlja, da so nacionalne tematike tiste, ki povzročajo pomembne razlike v pomembnosti in politični izzivalnosti evropskih tem v volilnem tekmovanju na evropskih volitvah.

Proučevanje volilnih programov za volitve v Evropski parlament je naraščalo skupaj s krepitvijo in relevantnostjo Evropskega parlamenta v evropskem političnem okolju (Kustec Lipicer 2010, 77). Rief in Schmitt (v Kustec Lipicer 2010, 78) pravita, da so volilni programi za volitve v Evropski parlament deležni manj pozornosti kot volilni programi za nacionalne volitve. Vsebine volilnih programov za evropske volitve so okrnjene in ne izpostavljajo evropskih tematik v zadostni meri (Reif in Schmitt v Kustec Lipicer 2010, 79). Znake šibke pozornosti volilnim programom za evropske volitve je po mnenju Hixa in Gabela (v Kustec Lipicer 2010, 78) mogoče zaznati že v zunanjem videzu volilnih programov, ki so za volitve v Evropski parlament manj obsežni in večkrat v obliki okrnjenih publikacij. Pomanjkanje pozornosti pa je vidno tudi v vsebinski razdeljenosti programov, kar kaže na časovni problem pripravljanja volilnih programov za volitve v Evropski parlament, ki so večkrat oblikovani in sprejeti tik pred volitvami (Hixa in Gabela v Kustec Lipicer 2010, 78). Schmitt (v Kustec Lipicer 2010, 78) prav tako z vsebinskega vidika spoznava, da so kandidati svojim volivcem blizu le takrat, ko obstaja neko večje nestrinjanje civilne družbe o posameznih vsebinah politik EU.

Vsi ti elementi in raziskave, namenjene proučevanju nacionalnih volilnih programov z evropskega vidika, kažejo na »vsebinsko podhranjenost evropskih volitev« in drugorazrednost evropskih vsebin« v nacionalnih volilnih programih (Rief in Schmitt v Kustec Lipicer 2010, 79). De Vries (v Kustec Lipicer 2010, 79) opozarja na opazno razliko med političnimi strankami pri oblikovanju relevantnih in konkretnih vsebin EU. V primeru nacionalnih volitev je vzpostavljanje vsebin EU mogoče označiti kot eno izmed strategij strankinega delovanja, ki je pogojena s strankarskim odnosom do EU (De Vries v Kustec Lipicer 2010, 79).

2.10 PROCES EVROPEIZACIJE

V politologiji obstajajo raznolike konceptualizacije in številne teorije procesa evropeizacije, največkrat pa koncept evropeizacije povezujejo s pojmi, kot so inovacija, modernizacija in prilagajanje (Fink Hafner 2004, 168).¹² Hix in Goetz (v Fink Hafner 2004, 167) pojasnjujeta, da je evropeizacija razmeroma nov pojav, ki je pridobil pozornost ob koncu osemdesetih let, še posebej pa v devetdesetih letih 20. stoletja. Pojem evropeizacije se je torej na področju politične znanosti razširil šele v zadnjih letih, zanj pa tudi ni mogoče najti enotne definicije, saj je različno opredeljen s strani številnih avtorjev (Featherstone v Lajh 2006, 37-38).

Eno izmed temeljnih opredelitev evropeizacije poda Ladrech (v Fink Hafner in Lajh 2005, 19-20), ki pravi, da je proces evropeizacije »inkrementalni proces«, kateri določa smer in obliko politike do stopnje, na kateri politična in ekonomska dinamika EU postane del organizacijske logike nacionalne politike ter oblikovanja javnih politik na nacionalni ravni. Radaelli (v Fink Hafner in Lajh 2005, 18-20) opredeljuje evropeizacijo kot koncept, ki se razteza ter kot »proces oblikovanja, širjenja in institucionalizacije formalnih ter neformalnih pravil, procedur, javnopolitičnih paradigem, stilov, načinov obnašanja in norm«. Vsi ti elementi evropeizacije se med nastajanjem javnih in drugih politik v EU najprej opredelijo in konsolidirajo, nato pa se integrirajo v sistem nacionalnega diskurza, nacionalne identitete, nacionalne politične strukture in nacionalne javne politike (Radaelli v Kustec Lipicer in drugi 2011, 124). Bibič (1997, 136) definira evropeizacijo kot »skupek kompleksnih procesov«, ki potekajo diahrono, in izpostavlja dva vidika odvijanja evropeizacije. Prvi pristop se nanaša na prilagajanje struktur nacionalnega političnega, ekonomskega in socialnega sistema razvitim

¹² Fink Hafner (2004, 67) pravi, da je proces evropeizacije tudi proces federalizacije Evrope.

evropskim strukturam, normam in vrednotam, drugi pristop pa se navezuje na integriranje in vključevanje v institucije EU (Bibič 1997, 136).

Evropeizacija je stanje, ko različne oblike evropske vladavine spreminjajo vidike nacionalnih politik (Buller in Gamble v Lajh 2006, 39). Hix in Goetz (v Fink Hafner in Lajh 2005, 19) definirata evropeizacijo kot »proces sprememb v nacionalnih institucionalnih in javnopolitičnih praksah«, ki so posledica evropskega povezovanja. Börzelova (v Fink Hafner in Lajh 2005, 19) poudarja, da je evropeizacija proces, v katerem nacionalna javnopolitična področja postajajo vedno bolj podvržena procesu oblikovanja skupnih evropskih politik. Maurer (v Fink Hafner in Lajh 2005, 19) pa evropeizacijo opredeljuje kot proces, v katerem vladni, parlamentarni in nevladni javnopolitični igralci preusmerijo svojo pozornost na bruseljsko areno odločanja, vključijo svoje vire in vlagajo svoj čas.

Grabbe (v Lajh 2006, 38) v svoji definiciji evropeizacije poudarja predvsem, da evropeizacija ni teorija evropskih integracij oz. teorija politike širitve EU ter da morata biti pojma evropske integracije in evropeizacije strogo ločena na konceptualni ravni. Tudi Radaelli (v Lajh 2006, 39) izpostavlja nujno ločevanje pojmov evropeizacije in konvergence oz. približevanja, saj je slednji lahko posledica procesa evropeizacije.¹³ V okviru procesov evropeizacije niso zajete le države članice EU, temveč tudi države, ki so z njo povezane (Fink Hafner in Lajh 2005). To pomeni, da se od držav pristopnic oz. kandidatk pričakuje neposredno institucionalno prilagajanje že pred polnopravnim članstvom v EU, predvsem zaradi koordinacije evropskih zadev na nacionalni ravni in posameznih javnopolitičnih področij (Fink Hafner in Lajh 2005).

¹³ V tem kontekstu Radaelli (v Lajh 2006, 39) opozarja tudi, da evropeizacije prav tako ne moremo enačiti s harmonizacijo, saj evropeizacija po eni strani spodbuja javnopolitične spremembe na nacionalni ravni držav članic, po drugi strani pa pušča tudi prostor za raznolikost med posameznimi državami članicami.

Slika 2.2: Različne konceptualizacije procesa evropeizacije

Vir: Lastna izdelava na podlagi Bibič (1997); Fink Hafner (2004); Fink Hafner in Lajh (2005); Lajh (2006); Kustec Lipicer in drugi (2011).

Olsen (v Fink Hafner 2004, 168) govori o petih spremembah, ki jih povzroča proces evropeizacije:

- spremembe zunanjih teritorialnih meja,
- razvoj političnih ustanov na evropski ravni,
- izvoz načina vladanja EU zunaj evropskih meja,
- politični projekt, ki je v podporo izgradnji združene in politično močne Evrope, ter
- prodiranje ustanov in procesov na evropski ravni v nacionalne in subnacionalne strukture držav članic EU.

Pri proučevanju procesa evropeizacije je mogoče govoriti o dveh pristopih (Lajh 2006). Ágh (v Lajh 2006, 40-41) prvi pristop, ki proučuje evropeizacijo od zgoraj navzdol, označuje kot *nacionalno evropeizacijo*, drugi pristop, ki proučuje evropeizacijo od spodaj navzgor, pa definira kot *transnacionalno evropeizacijo*. »Evropeizacija od zgoraj navzdol« (angl. *top down*) se nanaša na vpliv nadnacionalne ravni na (sub)nacionalne institucionalne strukture, procese in javne politike, medtem ko se »evropeizacija od spodaj navzgor« (angl. *bottom-up*) nanaša na razvoj političnih institucij in vladnih zmogljivosti na nadnacionalni ravni (Ágh v Lajh 2006, 40-41). Lajh (2006, 41) poudarja, da je treba, nanašajoč se na omenjena vidika proučevanja evropeizacije, opozoriti na strogo ločevanje med procesom evropeizacije, ki predstavlja proces učinkovanja nadnacionalne ravni na (sub)nacionalno raven in postopke odločanja, in procesom oblikovanja skupnih evropskih politik, ki predstavlja prenos preferenc z držav članic na odločanje na nadnacionalni ravni.

Slika 2.3: Dva pristopa proučevanja evropeizacije

Vir: Lastna izdelava na podlagi Lajh (2006).

2.11 VPLIVI IN UČINKI EVROPEIZACIJE NA POLITIČNE STRANKE IN NA OKOLJE, V KATEREM DELUJEJO

Evropeizacija političnih strank sooblikuje politični sistema EU (Fink Hafner 2004). Haas (v Fink Hafner 2004, 67) in nekateri drugi avtorji menijo, da so politične stranke primarni nosilci evropskega povezovanja. EU predstavlja okolje, ki prinaša posledice za delovanje političnih strank (Fink Hafner 2004). Panebianco (1988) pa ob tem opozarja, da se politične stranke kljub temu prilagajajo izzivom oz. spremembam v okoljih, v katerih delujejo. Učinki in vplivi procesov evropeizacije torej zlasti vplivajo na politične stranke (Fink Hafner 2004). Panebianco (1988) pojasnjuje, da je temeljni cilj političnih strank njihovo preživetje tako z organizacijskega kot z volilnega vidika. Wilson (v Fink Hafner 2004) razlaga, da se spremembe v okoljih političnih strank pojavljajo v skupinah, pri čemer lahko posredno ali neposredno povzročijo spremembe v strankah. Gre za spremembe, ki so razporejene v štiri sklope (Wilson v Fink Hafner 2004, 169):

- družbeno-ekonomske spremembe,
- spremembe v politični kulturi,
- institucionalne spremembe in
- spremembe v tekmovalnem okolju strank.

S klasifikacijo sprememb v okoljih strank sta se ukvarjala tudi Strøm in Svåsand (v Fink Hafner 2004, 169-170), in sicer govorita o šestih vrstah sprememb:

- spremembe v virih državljanov,
- spremembe v prioritetah državljanov,
- spremembe v organizacijah,
- spremembe v političnih institucijah,
- tehnološke spremembe in
- spremembe v političnih skupnostih.

Krašovec in Lajh (v Fink Hafner 2004) poudarjata, da je prioriteta političnih strank pri prilagajanju spremembam v okoljih zaznavanje izzivov in sprememb v okoljih, saj to omogoča primeren odziv političnih strank. Wilson (v Fink Hafner 2004, 170) prav tako izpostavlja, da je naloga vodstev strank zaznati spremembe v okolju, proučiti možne spremembe v strankah in se nato na te spremembe primerno odzvati. Ob tem pa Wilson (v

Fink Hafner 2004, 170) opozarja, da se lahko različne stranke različno odzovejo na iste spremembe v okoljih ali pa se vodstva strank sploh ne odločijo odzvati na zaznane spremembe v okoljih zaradi takšnih ali drugačnih razlogov. Fink Hafner (2004) k povedanemu dodaja, da lahko pride do situacije, ko stranke morda sprememb v okoljih preprosto ne zaznajo kot pomembne. Stopnja prilagajanja političnih strank v okoljih, v katerih delujejo, je odvisna od okoljskih značilnosti in stopnje institucionalizacije strank (Panebianco 1988). Krašovec in Lajh (v Fink Hafner 2004, 172) pojasnjujeta, da gre pri odnosih med političnimi strankami in njihovimi okolji za medsebojno odvisne relacije in ne za popolno odvisnost strank od okolij ali obratno.

Börzel in Risse (v Fink Hafner in Lajh 2005, 21; v Lajh 2006, 41-42) sta analizirala učinke evropeizacije in spremembe na nacionalni ravni skozi tri perspektive, in sicer:

- skozi vidik procesov (angl. *politics*),
- skozi vidik javnih politik (angl. *policies*) in
- skozi vidik političnih institucij (angl. *polity*).

Evropeizacija v okviru procesov (*politics*) učinkuje na proces oblikovanja interesov, proces agregacije interesov, proces interesnega zastopanja in proces javnega diskurza. V kontekstu javnih politik (*policies*) vpliva na javnopolitične standarde, instrumente in diskurze ter na pristope k reševanju javnopolitičnih problemov. Skozi vidik političnih institucij (*polity*) pa učinkuje na politične institucije, odnose med resornimi ministri, sodne strukture, javno upravo, gospodarske institucije, odnose med državo in družbo ter na kolektivne identitete (Börzel in Risse v Fink Hafner in Lajh 2005, 21; Börzel in Risse v Lajh 2006, 41-42).

Pri evropeizaciji lahko, kot smo že omenili, govorimo o dveh vidikih procesa, in sicer o procesu evropeizacije od spodaj navzgor ter o procesu evropeizacije od zgoraj navzdol (Krašovec in Lajh v Fink Hafner 2004). Slednja dva vidika odvijanja in vplivanja evropeizacije, lahko proučujemo tudi s perspektive razmerja nacionalnih in evropskih strank. Krašovec in Lajh (v Fink Hafner 2004, 170-171) v okviru tega pojasnjuje, da se vpliv evropeizacije od spodaj navzgor nanaša na vpliv nacionalnih političnih strank na evropske strankarske federacije in na delovanje evropskih ustanov, vpliv evropeizacije od zgoraj navzdol pa se nanaša na vpliv evropskih strankarskih federacij in EU na nacionalne stranke in na delovanje nacionalnih ustanov. Laffan (v Fink Hafner 2004) ob tem poudarja, da so okolja, v katerih delujejo politične stranke, pod nenehnim pritiskom sprememb, še posebej v okolju

EU, ki je opredeljena kot nedokončana nadnacionalna institucionalna struktura. Po mnenju Ladrecha (v Fink Hafner 2004, 171) se evropeizacija političnih strank odraža predvsem v njihovi prilagoditvi spremembam v okolju, v katerem delujejo. Ladrech (v Fink Hafner 2004, 171) je v kontekstu vpliva evropeizacije in evropskih strankarskih federacij na nacionalne politične stranke izpostavil pet dimenzij, ki jih je mogoče raziskovati:

- spremembe v vsebini programov,
- notranje organizacijske spremembe,
- spremembe v strankarskem tekmovanju na nacionalni ravni,
- spremembe v odnosih med vlado in strankami ter
- spremembe v odnosih med strankami na nadnacionalni ravni oz. zunaj nacionalnega strankarskega sistema.

Z drugega zornega kota pa se evropeizacija povezuje s procesom prehoda v demokracijo in s širjenjem posvetovalne politike v posocialističnih državah Srednje in Vzhodne Evrope. Proces evropeizacije za nove države kandidatke oz. pristopnice Srednje in Vzhodne Evrope pomeni pritisk družbenih in političnih ureditev (Fink Hafner in Lajh 2005, 29-30). Lippert (v Fink Hafner in Lajh 2005, 31) govori o petih fazah evropeizacije v državah pristopnicah oz. kandidatkah:

- predfaza evropeizacije obsega vzpostavljanje prvih stikov med državami prosilkami in EU;
- prva faza evropeizacije obsega podpis evropskega oz. pridružitvenega sporazuma;
- druga faza evropeizacije oz. predpristopno obdobje zajema prve temeljne institucionalne prilagoditve;
- tretja faza evropeizacije oz. pogajalski proces zajema prve inkrementalne ali radikalne institucionalne spremembe na posameznih javnopolitičnih področjih;
- četrta oz. zadnja faza evropeizacije oz. obdobje polnopravnega članstva.

Iz tega je razvidno, da se vplivi procesa evropeizacije kažejo že v obdobju pogajanj posameznih držav za vstop v EU, torej že pred začetkom izgrajevanja institucionalnih odnosov držav kandidat z EU (Fink Hafner in Lajh 2005, 32). V Sloveniji, ki je ena izmed posocialističnih držav, se učinki evropeizacije kažejo v večji meri kot prilagajanje in v manjši meri kot globalno preoblikovanje institucij, procesov, tradicij in politično-kulturnega

konteksta. Prilagajanje in usklajevanje nacionalnega političnega sistema s političnim sistemom EU je bilo v Sloveniji postopno in prilagodljivo (Fink Hafner in Lajh 2005).

2.12 EVROPEIZACIJA PROGRAMOV POLITIČNIH STRANK

V Evropi je proces evropeizacije vzrok temeljnih sprememb, ki vplivajo na politične stranke (Ladrech v Kustec Lipicer in drugi 2011, 125). Slednje smo skozi diplomsko nalogo lahko razbrali že iz do sedaj navedenih dejstev in relevantnih teoretičnih izhodišč. Evropeizacija pa ne vpliva samo na politične stranke kot take, ampak tudi na njihove volilne programe. Ladrech (v Fink Hafner 2004, 178), pojasnjuje, da so eden izmed najvidnejših učinkov evropeizacije prav spremembe v strankarskih programih. Programske spremembe pomenijo vključevanje novih idej in vrednot v programe strank (Goati v Kustec Lipicer in drugi 2011, 119). Te spremembe so praviloma majhnega obsega (Ladrech v Fink Hafner 2004, 178), hkrati pa so najočitnejši dokaz vpliva evropeizacije na politične stranke v smislu pogostejšega omenjanja evropskih politik in vpliva EU na področja politik, ki so s tradicionalnega vidika obravnavana kot nacionalna (Ladrech v Kustec Lipicer in drugi 2011, 125).

Vpliv procesa evropeizacije na volilne programe političnih strank v Sloveniji je bil opazen že v predpristopnem obdobju, ki pa je v kasnejši fazi polnopravnega članstva Slovenije v EU postal še večji. Prav tako je v volilnih vsebinah političnih strank moč zaslediti vedno večjo prisotnost evropskih politik in vprašanj, ki se nanašajo na EU. Ti kazalniki kažejo na vpetost EU vsebin v nacionalne ideološke delitve in strankarske tekme na vseh ravneh (Fink Hafner in Krašovec v Kustec Lipicer in drugi 2011, 127). O oživitvi evropske ideje pred vključitvijo Slovenije v EU govori tudi Bibič (1997, 137), ki razlaga, da je bila Evropa v programih slovenskih političnih strank kot novi cilj opredeljena že na prvih pluralističnih volitvah leta 1990. Želja po približevanju evropskemu prostoru je bila v Sloveniji torej vidna že v prvih programih novih in moderniziranih starih političnih strank. Evropa je za slednje pomenila programski cilj do kakovostnega, boljšega življenja, h kateremu se mora Slovenija konkretno usmeriti (Bibič 1997, 138).

Landrech in Binnema (v Fink Hafner 2004, 178) ugotavljata, da so programi v nekaterih proučevanih državah članicah EU v zadnjem desetletju postali veliko bolj evropeizirani, zlasti v smislu pogostejšega omenjanja EU in njenih politik. Evropa je tako postala integralni del programov nacionalnih strank (Binnema v Fink Hafner 2004, 178). Krašovec in Lajh (v Fink

Hafner 2004, 180) v kontekstu povedanega pojasnjujeta, da so se strankarski programi le delno prilagajali posledici sodelovanja med evropskimi strankarskimi federacijami in nacionalnimi strankami. Evropeizirali oz. spreminjali so se predvsem kot posledica vstopanja Slovenije v EU in le manj zaradi sodelujočih odnosov med nacionalnimi strankami s posameznimi evropskimi strankarskimi federacijami (Krašovec in Lajh v Fink Hafner 2004, 180). Na splošno lahko rečemo, da so stranke v svojih programih vedno pogosteje omenjale EU v smislu zavzemanja za evropske standarde in kakovost na različnih področjih. Prisotnost Evrope v programih slovenskih političnih strank je vidna tudi skozi primerjave z EU v določenih politikah in skozi vključevanje v evropski prostor v smislu vnovične uveljavitve bistvenih demokratičnih vrednot (Krašovec 2010, 129). Krašovec (2010, 129) tako zaključuje, da stranke skozi čas posvečajo vedno več pozornosti vedno večjemu številu EU tematik oz. evropskim programskim vsebinam.

Vstopanje praks z nadnacionalne ravni v nacionalno politiko držav je zapleten proces (Börzel in Risse v Kustec Lipicer in drugi 2011, 145). Spremembe iz zunanjega nadnacionalnega družbenega okolja in zunanji mednarodni dejavniki vplivajo na politične stranke ter na spreminjanje njihovih programov (Kranjc v Kustec Lipicer in drugi 2011, 118). Slednji nastajajo skozi proces evropeizacije, ki povzroča institucionalizacijo formalnih in neformalnih pravil, katera vplivajo na nacionalne politične strukture (Radaelli v Kustec Lipicer in drugi 2011, 118). V kontekstu tega Krašovec in Lajh (v Kustec Lipicer in drugi 2011, 145-146) pojasnjujeta, da institucionalizacija formalnih in neformalnih pravil pomeni interakcijo med različnimi ravni v smislu odnosa med nacionalno stranko in evropsko strankarsko družino, ki ji stranka pripada.

Harmel in Janda (v Kustec Lipicer in drugi 2011, 119) pojasnjujeta, da na razdelanost tematik, stališč in ciljev v programih političnih strank vplivajo strankarske interakcije in prilagajanje okolju, v katerem stranke delujejo in stremijo k zmagi na volitvah, kar je prioriteta vsake politične stranke. Goati (v Kustec Lipicer in drugi 2011, 119) pomensko opredeli programske spremembe kot vsebinsko preoblikovanje programov strank oz. vključevanje novih idej in vrednot v programe političnih strank. V kontekstu povedanega gre za strukturne spremembe sodobnih družb, institucionalne spremembe, spremembe v politični kulturi in spremembe v komuniciranju. Programske spremembe se dogajajo na neposreden način kot predstavitve strankarskih stališč z osrednjih na obrobna mesta v programu ali pa kot nove interpretacije ključnih ideoloških postulatov na način, da spremenijo njihov prvotni pomen. Odvisno od

potreb volilnega trga, ki mu politične stranke prilagajajo svojo ideološko vsebino v programih (Goati v Kustec Lipicer in drugi 2011, 119-120). Beyme (v Kustec Lipicer in drugi 2011, 120) v kontekstu tega opozarja, da spremembe dolgoročno prodirajo v strankarski sistem, stranke pa se morajo pri tem vseskozi prilagajati, sicer so ogrožene z izginotjem s politične scene.

V Sloveniji politične stranke svoje programske okvire vedno bolj prilagajajo programom strankarskih skupin v Evropskem parlamentu, kar se posebej odraža v volilnih programih za evropske volitve (Krašovec in Lajh v Kustec Lipicer in drugi 2011, 146). K temu prispeva tudi sodelovanje strokovnjakov za EU z nekaterimi slovenskimi političnimi strankami pri oblikovanju volilnih programov. Spremembe programskih okvirov političnih strank si je torej mogoče v večji meri razlagati kot transformacijo njihovih volilnih strategij, v manjši meri pa kot spremembo njihove identitete (Krašovec in Lajh v Kustec Lipicer in drugi 2011, 146). V programih slovenskih političnih strank, ki so bili pripravljene za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009, se pojavljanje vsebin EU stopnjuje. V okviru tega raziskave kažejo, da je bil delež prepoznanih tematik, ciljev in ukrepov v programih slovenskih političnih strank večji na evropskih volitvah leta 2009 kot leta 2004, kar je vidno predvsem na področju gospodarske in socialne javne politike (Kustec Lipicer in drugi 2011).

3 ANALIZA IN PRIMERJAVA VSEBIN VOLILNIH PROGRAMOV SLOVENSKE IN EVROPSKE POLITIČNE STRANKE ZA EVROPSKE VOLITVE

V analitično-konceptualnem delu diplomske naloge bom analizirala in primerjala vsebino programa politične stranke SLS in vsebino programa njene sorodne evropske strankarske federacije EPP za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009 glede na izbrane evropske politike. Javne politike EU, na katere se bom osredotočila, so: skupna kmetijska politika, notranja politika konkurence, ekonomska in monetarna politika, okoljska in energetska politika, politika zaposlovanja in socialna politika ter skupna zunanja in varnostna politika. V okviru izbranih evropskih politik bom preverjala prisotnost tematik, vsebinske poudarke in širino vsebine pri posamezni tematiki, ki jih vsebujejo proučevani programi stranke SLS in strankarske federacije EPP za evropske volitve leta 2004 in 2009. Analitično-konceptualni diskurz torej temelji na pregledovanju in iskanju razlik ter podobnosti v tematskih vsebinah med omenjenima programoma skozi perspektivo izbranih javnih politik, ki se oblikujejo in izvajajo znotraj prostora EU.

S proučevanjem vsebin volilnih programov so se začeli ukvarjati leta 1979, ko je bil ustanovljen evropski konzorcij, imenovan Manifesto Research Group. Evropski konzorcij je ustanovila skupina mednarodnih politologov za proučevanje strankarskega odnosa do določenih politik v nekem časovnem obdobju (Gomez in Alonso 2008). Gomez in Alonso (2008) razlagata, da so bili glavno področje proučevanja Manifesto Research Group volilni programi političnih strank, osrednja naloga tega konzorcija pa je bil posledično razvoj klasifikacijske sheme. Razvoj slednje je bil namenjen za kvalifikacijo vseh stavkov v volilnem programu, ki ji sledi izračun odstotkov za vsako kategorijo. Nazadnje pa se na osnovi izračunov posameznih kategorij določi stopnja pomembnosti kategorij strankarske politike za politično stranko (Gomez in Alonso 2008).

Hsieh in Shannon (2005) pojasnjujeta, da analiza vsebine volilnih programov političnih strank služi kot kvalitativna metoda raziskovanja, saj se uporablja za argumentiranje in interpretiranje vsebine podatkov. Obstajajo tri različne oblike analize vsebin volilnih programov, in sicer neposredna, konvencionalna in seštevalna oblika. Neposredna analiza se nanaša na teorijo, ki je osnova za začetno kodiranje, konvencionalna analiza temelji na

kategorijah kodiranja, ki izhajajo iz podatkov vsebine, številna analiza pa vsebuje seštevanje in primerjavo ključnih besed, ki jim sledi obrazložitev pomena (Hsieh in Shannon 2005).

3.1 ANALIZA PROGRAMOV SLOVENSKE LJUDSKE STRANKE IN EVROPSKE LJUDSKE STRANKE ZA VOLITVE V EVROPSKI PARLAMENT LETA 2004

Tabela 3.1: Prisotnost tematik glede na posamezno področje izbranih evropskih politik slovenske politične stranke SLS in evropske strankarske federacije EPP za evropske volitve leta 2004

IZBRANE EVROPSKE POLITIKE	PRISOTNOST TEMATIK	
	PROGRAM STRANKE SLS	PROGRAM STRANKARSKE FEDERACIJE EPP
SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA	DA	DA
OKOLJSKA IN ENERGETSKA POLITIKA	DA	DA
EKONOMSKA IN MONETARNA POLITIKA	DA	DA
NOTRANJA POLITIKA KONKURENCE	DA	DA
POLITIKA ZAPOSLOVANJA IN SOCIALNA POLITIKA	DA	DA
SKUPNA ZUNANJA IN VARNOSTNA POLITIKA	DA	DA

Vir: Lastna analiza.

S preverjanjem prisotnosti tematik glede na področja izbranih evropskih politik v volilnih programih slovenske politične stranke SLS sem ugotavljala, v kolikšni meri SLS sledi svoji strankarski federaciji EPP. Preverjala sem vključenost tematik, ki jih vsebuje volilni program SLS glede na vključenost tematik v volilnem programu evropske politične stranke EPP za volitve v Evropski parlament leta 2004. Ugotovila sem, da so tematike izbranih politik EU – skupne kmetijske politike, notranje politike konkurence, ekonomske in monetarne politike, okoljske in energetske politike, politike zaposlovanje in socialne politike ter skupne zunanje in varnostne politike prisotne tako v programu politične stranke SLS kot v programu strankarske federacije EPP za evropske volitve leta 2004. V volilnih programih obeh političnih strank se torej pojavljajo skupne točke oz. vsebine tematik na področjih vseh

izbranih evropskih javnih politik (glej Tabelo 3.1). Tematike v volilnih programih SLS in EPP bom za evropske volitve leta 2004 natančneje opredelila in vsebinsko opisala v nadaljevanju in tako posledično ugotovila skupne tematske točke, širino vsebine posamezne tematike in poudarke na posameznem področju izbranih EU politik.

Tabela 3.2: Vsebinski opis tematik, ki so prisotne v programu slovenske poslanske skupine SLS za evropske volitve leta 2004 glede na izbrane politike EU

IZBRANE EVROPSKE POLITIKE	VSEBINSKI OPIS TEMATIK PROGRAMA STRANKE SLS
SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • zdrava hrana • zagotavljanje ustreznih pogojev evropskega kmetijstva za obstoj slovenskih kmetij • konkurenčnost kmetijstva
OKOLJSKA IN ENERGETSKA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • trajnostni razvoj • varstvo okolja
EKONOMSKA IN MONETARNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • gospodarski razvoj vse Evrope
NOTRANJA POLITIKA KONKURENCE	<ul style="list-style-type: none"> • družinam prijazna podjetja • večja konkurenčnost Slovenije v celoti
POLITIKA ZAPOSLOVANJA IN SOCIALNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • zaposlitvena in socialna pravica • socialna varnost • varna starosti v smislu vzpostavitve tradicije trde slovenske družine • stabilnost pokojninskega sistema • zagotavljanje večjega življenjskega standarda in delovnih mest
SKUPNA ZUNANJA IN VARNOSTNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • skrb za varnost EU • boj proti kriminalu in terorizmu

Vir: Lastna analiza.

SLS je v volilnem programu za evropske volitve leta 2004 glede na izbrane politike EU pozornost namenila vsebinam tematik s področja kmetijske politike ter politike zaposlovanja in socialne politike. Opisi tematik slednjih so obsežnejši, natančneje opredeljeni in poudarjeni. Tematike glede zunanje in varnostne politike, ekonomske in monetarne politike, okoljske in energetske politike ter notranje politike konkurence pa so vsebinsko revnejše in po pomembnosti ostajajo v ozadju (glej Tabelo 3.2).

Tabela 3.3: Vsebinski opis tematik, ki so prisotne v programu evropske poslanske skupine EPP za evropske volitve leta 2004 glede na izbrane politike EU

IZBRANE EVROPSKE POLITIKE	VSEBINSKI OPIS TEMATIK PROGRAMA STRANKARSKE FEDERACIJE EPP
SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • bolj varna in zdrava hrana • izvedljivo in trajnostno kmetijstvo • okolju bolj prijazna kmetijska proizvodnja
OKOLJSKA IN ENERGETSKA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • podnebne spremembe in oblike onesnaževanja • ustvarjanje čiste energije • učinkovita ekološka odgovornost in kaznovanje onesnaževalcev • pomen obnovljivih virov energije, uporabe inovativnih tehnologij in transportne politike za manjšo škodljivost okolju
EKONOMSKA IN MONETARNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • dinamično, konkurenčno, solidarno in delo ustvarjajoče evropsko gospodarstvo • uravnotežen proračun • nižji davki • trajno uravnoteženje financ v okviru stabilne valute • preglednost proračunskih postopkov • zaščita finančnih interesov EU • odpiranje in preglednost proračunskih

IZBRANE EVROPSKE POLITIKE	VSEBINSKI OPIS TEMATIK PROGRAMA STRANKARSKE FEDERACIJE EPP
	<p>postopkov</p> <ul style="list-style-type: none"> • znižanje stroškov • utrditev pravic Evropskega parlamenta v proračunskem postopku • povečanje odgovornosti in preglednosti pri vodenju skladov EU
NOTRANJA POLITIKA KONKURENCE	<ul style="list-style-type: none"> • izboljšanje regulativnega okolja za lažje poslovanje • ustanavljanje podjetij v Evropi • ustvarjanje enakih konkurenčnih pogojev za družbeno pravo • vloga malih in srednje velikih podjetij • spodbujanje podjetniškega duha mladih na vseh področjih • konkurenca kot ključni vir za podjetniške pobude, inovacije, naložbe in blaginje
POLITIKA ZAPOSLOVANJA IN SOCIALNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • ustvarjanje delovnih mest • vlaganje v človeški kapital • zaposlovanje in preprečevanje socialne izključenosti • spodbujanje ukrepov glede zaposlitve mladih • zmanjševanje brezposelnosti in izražanje solidarnosti
SKUPNA ZUNANJA IN VARNOSTNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • rastoča potreba evropskih državljanov po varnosti • boj proti terorizmu, organiziranemu kriminalu in trgovini z ljudmi • krepitev policijskega in pravosodnega sodelovanja

IZBRANE EVROPSKE POLITIKE	VSEBINSKI OPIS TEMATIK PROGRAMA STRANKARSKE FEDERACIJE EPP
	<ul style="list-style-type: none"> • problem korupcije in klientelizma • okrepitev strateških partnerjev • krepitev Evropske mejne policije in zunanjih meja EU • sodelovanje med evropsko varnostno in obrambno politiko in Natom

Vir: Lastna analiza.

EPP je z vidika tematik za evropske volitve leta 2004 oblikovala vsebinsko veliko bogatejši program kot SLS. Konkretno in poglobljene vsebine tematik so značilne za vse izbrane eu politike, lahko pa opazimo, da je EPP nekoliko manj pozornosti in poudarka namenila opisovanju in definiranju tematik na področju skupne kmetijske politike, ki je, ravno nasprotno, privlačnejša in prioriteta za SLS (glej Tabela 3.3).

3.2 ANALIZA PROGRAMOV SLOVENSKE LJUDSKE STRANKE IN EVROPSKE LJUDSKE STRANKE ZA VOLITVE V EVROPSKI PARLAMENT LETA 2009

Tabela 3.4: Prisotnost tematik glede na posamezno področje izbranih evropskih politik slovenske politične stranke SLS in evropske strankarske federacije EPP za evropske volitve leta 2009

IZBRANE EVROPSKE POLITIKE	PRISOTNOST TEMATIK	
	PROGRAM STRANKE SLS	PROGRAM STRANKARSKE FEDERACIJE EPP
SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA	DA	DA
OKOLJSKA IN ENERGETSKA POLITIKA	DA	DA
EKONOMSKA IN MONETARNA POLITIKA	DA	DA
NOTRANJA POLITIKA KONKURENCE	DA	DA
POLITIKA ZAPOSLOVANJA IN SOCIALNA POLITIKA	DA	DA
SKUPNA ZUNANJA IN VARNOSTNA POLITIKA	DA	DA

Vir: Lastna analiza.

Pri primerjavi volilnih programov SLS in EPP za volitve v Evropski parlament leta 2009 sem razbrala, da je SLS vključila tematike izbranih EU politik tudi v program, oblikovan za evropske volitve leta 2009. Politični stranki SLS in EPP izpostavljata skupne vsebine in smernice pri tematikah, ki se nanašajo na vse izbrane evropske politike. To kaže na usmerjenost pozornosti nacionalne stranke SLS v EU tematike. Z vidika prilagajanja nacionalnih strank sorodnim strankarskim federacijam na evropski ravni proučevan primer stranke SLS potrjuje vpliv in učinek procesa evropeizacije na slovenske politične stranke (glej Tabela 3.4). Vsebinski opis tematik v volilnih programih SLS in EPP za volitve v Evropski parlament leta 2009 bom natančno vsebinsko razčlenila v nadaljevanju ter tako razbrala skupne programske smernice in vsebinsko širino na posameznem področju izbranih evropskih politik.

Tabela 3.5: Vsebinski opis tematik, ki so prisotne v programu slovenske poslanske skupine SLS za evropske volitve leta 2009 glede na izbrane politike Evropske unije

IZBRANE EVROPSKE POLITIKE	VSEBINSKI OPIS TEMATIK PROGRAMA STRANKE SLS
SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • spoštovanje kmetovega dela • pomen obdelanega podeželja • ohranjanje obdelanih kmetijskih zemljišč • vsem dostopna zdrava hrana • trajnostni koncept kmetovanja • zdravo pridelana hrana
OKOLJSKA IN ENERGETSKA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • zmanjševanje učinkov podnebnih sprememb • razvoj čistih tehnologij • zmanjševanje emisij toplogrednih plinov • raba obnovljivih virov energije • odgovorno ravnanje z odpadki • samooskrba na področju energentov • skrb za okolje in varovanje narave
EKONOMSKA IN MONETARNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • vzpostavitev systemskega sofinanciranja tveganega kapitala • usmerjenost v državne naložbe • iskanje slovenskega in evropskega odgovora na ekonomski krizo
NOTRANJA POLITIKA KONKURENCE	<ul style="list-style-type: none"> • ukinitvev nekonkurenčnih delovnih mest
POLITIKA ZAPOSLOVANJA IN SOCIALNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • spodbudno okolje za družino • zagotavljanje virov pokojninskega sistema • socialna politika, ki mora temeljiti na medgeneracijskem sožitju in medčloveški solidarnosti

IZBRANE EVROPSKE POLITIKE	VSEBINSKI OPIS TEMATIK PROGRAMA STRANKE SLS
	<ul style="list-style-type: none"> • povečanje zaposljivosti mladih • prilagodljiv trg dela in varni delovni pogoji
SKUPNA ZUNANJA IN VARNOSTNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • krepitev odnosov z drugimi državami v smeri iskanja skupnih gospodarsko-politično-varnostnih interesov

Vir: Lastna analiza.

V volilnem programu, ki ga je SLS pripravila za evropske volitve leta 2009, je vsebinski opis tematik s področij izbranih politik EU bogatejši kot v volilnem programu, pripravljenem za volitve v Evropski parlament leta 2004 (glej Tabelo 3.2 in Tabelo 3.5). Slovenska ljudska stranka je vključila več vsebinskih opredelitev pri tematikah ekonomske in monetarne politike ter okoljske in energetske politike, širino vsebin tematik kmetijske politike ter politike zaposlovanja in socialne politike pa je ohranila na enaki ravni. Tematike na področju zunanje in varnostne politike ter notranje politike konkurence tudi v volilnem programu za evropske volitve leta 2009 niso bile deležne obsežnejšega opisa in konkretnije opredeljenosti s strani SLS (glej Tabelo 3.5).

Tabela 3.6: Vsebinski opis tematik, ki so prisotne v programu evropske poslanske skupine EPP za evropske volitve leta 2009 glede na izbrane politike Evropske unije

IZBRANE EVROPSKE POLITIKE	VSEBINSKI OPIS TEMATIK PROGRAMA STRANKARSKE FEDERACIJE EPP
SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • kakovost hrane • boljše soočanje kmetijske politike z nestanovitnostjo trgov • varna preskrba s hrano
OKOLJSKA IN ENERGETSKA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • povečanje naložb v zeleno tehnologijo • zmanjšanje odvisnosti Evrope od fosilnih goriv • boj proti podnebnim spremembam • spopad z globalnim segrevanjem • zmanjševanje emisij toplogrednih plinov • spodbujanje energetskih virov brez ogljika • trajnostni gospodarski razvoj
EKONOMSKA IN MONETARNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • preprečevanje globalne gospodarske krize • usklajenost fiskalne in monetarne politike • obnovitev mednarodne finančne strukture • uvedba fiskalne politike, ki bo družinam bolj prijazna in naklonjena
NOTRANJA POLITIKA KONKURENCE	<ul style="list-style-type: none"> • bolj konkurenčno, dinamično in z znanjem bogato evropsko gospodarstvo • oblikovanje nove politike na podlagi starosti prijaznega podjetništva
POLITIKA ZAPOSLOVANJA IN SOCIALNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • ustvarjanje novih, trajnostnih delovnih mest • ustvarjanje priložnosti zaposlovanja za vsakogar • družina kot središče družbe

IZBRANE EVROPSKE POLITIKE	VSEBINSKI OPIS TEMATIK PROGRAMA STRANKARSKE FEDERACIJE EPP
	<ul style="list-style-type: none"> • oblikovanje nove politike na podlagi starosti prijaznega zaposlovanja • izboljšanje sistema socialne varnosti • okrepitev zasebnih pokojninskih shem • večja vpetosti družinskih politik v nacionalne politike • družinam bolj prijazne politike
SKUPNA ZUNANJA IN VARNOSTNA POLITIKA	<ul style="list-style-type: none"> • varnejša Evropa • izboljševanje sodelovanja in učinkovitosti v globalnem boju proti terorizmu • zaščita proti organiziranemu kriminalu in preprečevanje nezakonitega priseljevanja • izboljšanje operativnih zmožnosti in virov mejne nadzorne agencije Frontex

Vir: Lastna analiza.

EPP je za evropske volitve leta 2009 ohranila vsebinsko globino in širino tematik na posameznem področju izbranih EU politik. Skozi vsebinsko analizo tematik pa je razvidno, da je tako na volitvah v Evropski parlament leta 2004 kot tudi na volitvah v Evropski parlament leta 2009 manj pozornosti in poudarka namenila skupni kmetijski politiki. EPP se je pri oblikovanju svojega programa za evropske volitve leta 2009 nekoliko manj osredotočila tudi na notranjo politiko konkurence (glej Tabelo 3.3 in Tabelo 3.6).

3.3 PRIMERJAVA SKUPNIH VSEBINSKIH POUDARKOV V VOLILNIH PROGRAMIH SLOVENSKE LJUDSKE STRANKE IN EVROPSKE LJUDSKE STRANKE ZA VOLITVE V EVROPSKI PARLAMENT LETA 2004 IN 2009

Tabela 3.7: Skupne izpostavljene in poudarjene vsebinske točke tematik v volilnih programih strank SLS in EPP za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009

SKUPNE VSEBINSKE TOČKE TEMATIK v programih strank SLS in EPP za volitve v EP l. 2004	SKUPNE VSEBINSKE TOČKE TEMATIK v programih strank SLS in EPP za volitve v EP L. 2009
<ul style="list-style-type: none">• zdrava prehrana• varovanje okolja• gospodarski razvoj Evrope• večja konkurenčnost• ustvarjanje delovnih mest• socialna varnost• potreba po varnejši Evropi in pomen varnosti evropskih državljanov• boj proti terorizmu in kriminalu	<ul style="list-style-type: none">• varna in zdrava prehrana• boj proti podnebnim spremembam• naložba v čiste - zelene tehnologije• zmanjševanje emisij toplogrednih plinov• preprečevanje globalne ekonomske krize• spodbujanje konkurenčnosti in ukinjanje nekonkurenčnosti• povečanje zaposljivosti• izboljšanje pokojninskega in socialnega sistema• ustvarjanje družinam prijaznega političnega okolja• pomen varnega evropskega okolja skozi sodelovanje in krepitev medsebojnih odnosov

Vir: Lastna izdelava.

Z vsebinsko analizo tematik v volilnih programih SLS in njene evropske strankarske federacije EPP za evropske volitve leta 2004 lahko zaznamo pojavljanje in izpostavljanje skupnih tematskih smernic. Skupna izpostavljena točka tematike s področja skupne kmetijske politike je zdrava prehrana, s področja okoljske in energetske politike obe stranki omenjata varovanje okolja, v okviru ekonomske in monetarne politike pa gospodarski razvoj Evrope v celoti. Na področju notranje politike konkurence obe stranki spodbujata večjo konkurenčnost, na področju politike zaposlovanja in socialne politike pa se zavzemata za ustvarjanje delovnih

mest in socialno varnost. Glede skupne zunanje in varnostne politike se SLS in EPP osredotočata na pomen varnosti evropskih državljanov in potrebo po varnejši Evropi ter poudarjata boj proti terorizmu in kriminalu (glej Tabelo 3.7).

Skupna programska izhodišča so se glede izbranih EU politik prav tako pojavljala v volilnih programih SLS in EPP za volitve v Evropski parlament leta 2009. V kontekstu skupne kmetijske politike sta stranki izpostavili varno in zdravo prehrano, v kontekstu okoljske in energetske politike pa sta poudarili boj proti podnebnim spremembam, naložbo v čiste tehnologije in zmanjševanje emisij toplogrednih plinov. Na področju ekonomske in monetarne politike SLS in EPP opozarjata na preprečevanje globalne ekonomske krize, medtem ko na področju notranje politike konkurence spodbujata konkurenčnost in se zavzemata za ukinjanje nekonkurenčnosti. V okviru politike zaposlovanja in socialne politike sta vsebinsko enotni v povečevanju zaposljivosti, izboljšanju pokojninskega in socialnega sistema ter ustvarjanju družinam prijaznega političnega okolja. Glede skupne zunanje in varnostne politike izpostavljata pomen varnega evropskega okolja skozi sodelovanje in krepitev medsebojnih odnosov (glej Tabelo 3.7).

Z analizo in primerjavo volilnih vsebin programov političnih strank SLS in EPP za posamezne proučevane volitve v Evropski parlament sem torej ugotavljala prisotnost tematik ter vsebinske spremembe v tematikah pri posameznih programih proučevane slovenske in evropske stranke. Znotraj tega sem se osredotočila na skupne tematske točke oz. vsebinske poudarke in širino programskih izhodišč izbranih evropskih politik, ki so se pojavljale v posameznem volilnem programu za posamezne volitve v Evropski parlament. Od volitev v Evropski parlament leta 2004 do volitev v Evropski parlament leta 2009 je moč zaznati vedno več in bolj obsežnih skupnih izpostavljenih in poudarjenih vsebinskih točk tematik v volilnih programih strank SLS in EPP. Stranki sta imeli v volilnih programih za evropske volitve leta 2004 izpostavljenih osem skupnih vsebinskih smernic, medtem ko sta imeli za naslednje evropske volitve leta 2009 skupnih deset vsebinsko obsežnejših smernic. Ugotovila sem, da je SLS za volitve leta 2004 oblikovala program z vsebinsko revnejšimi EU tematikami glede na področja izbranih politik EU. Nasprotno pa je stranka SLS za volitve leta 2009 pripravila volilni program, ki vključuje bogatejši in konkretnější vsebinski opis skupnih EU tematik ter je tako posledično bližji volilnemu programu strankarske federacije EPP, kot je bil za volitve leta 2004. To kaže na vedno večji vpliv evropeizacije, ki ga ima slednji na vsebino volilnega

programa SLS v smislu prilagajanja in usklajevanja za vsake naslednje evropske volitve (glej Tabela 3.2, Tabela 3.3, Tabela 3.5 in Tabela 3.6).

V analitičen namen sem poleg primerjalne analize izvedla družboslovni intervju za konkretnjšo in natančnejšo prispodobo diplomskega dela. V idealnem primeru bi izvedla intervju z vsemi vpletenimi predstavniki proučevanih političnih strank, tako na nacionalni kot evropski ravni, ki so bili vključeni v konkretno situacijo proučevanja, vendar sta mi časovna omejitve in neodzivnost posameznih predstavnikov onemogočili izvedbo dodatnih intervjujev in pridobivanje dodatnega strokovnega mnenja. Odgovore na družboslovni intervju mi je pripravila Služba za odnose z javnostmi SLS. V stranki SLS verjamejo, da je vstop Slovenije v EU leta 2004 bistveno vplival na oblikovanje programa SLS tako za volitve v Evropski parlament istega leta kot za evropske volitve pet let kasneje. Poleg pridobitve polnopravnega članstva Slovenije v evropskem prostoru pa so vplivi iz nadnacionalnega okolja po mnenju SLS nedvomno tisti dejavniki, ki so odločilno vplivali na posamezni volilni program za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009. Gre za ključne dejavnike, ki skozi obdobja takšnih in drugačnih družbenoekonomskih in političnih razmer determinirajo vsebino volilnih programov za evropske volitve. Ti dejavniki so po besedah Službe za odnose z javnostmi SLS: zgodovinsko ozadje stranke, evropsko povezovanje in aktualne razmere v Sloveniji (glej Prilogo A).

V okviru oblikovanja in pripravljavanja programov za volitve v Evropski parlament v Službi za odnose z javnostmi SLS pravijo, da je stranka SLS programe pripravlja samostojno, na osnovi lastne vizije, in ponuja odgovore ter ukrepe glede aktualnih izzivov. Pri vsem naštetem pa upošteva trenutne družbenoekonomske razmere v Sloveniji. Programi EPP predstavljajo splošno programsko politično podlago, na kateri temeljijo volilni programi stranke SLS, konkretno pa v stranki SLS upoštevajo svoja osnovna izhodišča, na katerih stranka temelji. Pri izbiri vsebinskih tematik za volitve v Evropski parlament dajejo v skladu z evropskimi usmeritvami največ poudarka gospodarski in ekonomski politiki konservativnega tipa. Služba za odnose z javnostmi pojasnjuje, da se programi EPP in SLS v veliki meri prekrivajo in so po splošnih programskih izhodiščih skladni. Med prepletenostjo programov SLS in EPP za volitve v Evropski parlament pa prihaja tudi do razlik pri temah, ki so specifične za Slovenijo.

Smernice tematik, ki se dotikajo Slovenije, so zato natančneje opredeljene, vendar pa veljajo tako za nacionalno kot evropsko raven¹⁴ (glej Prilogo A).

Stranka SLS pri pripravljanju volilnih vsebin v svojih programih sledi svoji ideološko sorodni evropski strankarski federaciji EPP, poleg tega pa tudi aktivno sodeluje pri sooblikovanju evropskih politik kot tudi pri sooblikovanju volilnih programov EPP. Stranka SLS kljub velikim vplivom evropeizacije in naraščajočim prilagajanjem slovenskih političnih strank evropski strankarski areni poudarja, da mora Slovenija v prihodnje še bolj znati izkoriščati evropske priložnosti in narediti največ za svojo državo. Služba za odnose z javnostmi SLS pravi, da v stranki verjamejo, da lahko tudi majhna država, kot je Slovenija, veliko prispeva k razvoju, programom in ohranjanju krščansko-kulturnih vrednot, ki uokvirjajo EU¹⁵ (glej Prilogo A).

¹⁴ To po mnenju SLS kaže na dejstvo, da se SLS kot proevropsko naravnana stranka in med slovenskimi strankami prva polnopravna članica EPP v veliki meri zaveda pomena EU za Slovenijo (glej Prilogo A).

¹⁵ Stranka SLS znotraj EU izpostavlja pomembnost glasu Slovenije (glej Prilogo A).

4 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem proučevala in analizirala vpliv evropeizacije na vsebino volilnih programov nacionalnih političnih strank. Vpliv procesa evropeizacije sem raziskovala z vidika usklajevanja in prilagajanja nacionalnih političnih strank ideološko sorodnim strankarskim federacijam v nadnacionalnem okolju. Preverjala sem prisotnost tematik in obsežnost oz. širino vsebinskih smernic ter poudarkov glede na izbrane evropske javne politike. Osredotočila sem se tudi na pomen vstopa Slovenije v evropsko okolje in polnopravnega članstva v evropski strankarski federaciji pri procesu spreminjanja volilnih vsebin v programih nacionalnih političnih strank za evropske volitve. Središče raziskovanja sta bila volilna programa slovenske politične stranke SLS, ki sem ju primerjala z volilnima programoma njene sorodne evropske strankarske federacije EPP za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009.

V okviru uvodnega razmišljanja v diplomskem delu, v kolikšni meri se program politične stranke SLS razlikuje oz. ne razlikuje od programa evropske strankarske federacije EPP za volitve v evropski parlament leta 2004 in 2009, se je skozi analitično-konceptualni del izkazalo, da stranka SLS sledi programu svoje strankarske federacije EPP, saj so tako v enem kot v drugem volilnem programu prisotne vse tematike izbranih evropskih politik: skupne kmetijske politike, ekonomske in monetarne politike, okoljske in energetske politike, notranje politike konkurence, politike zaposlovanja in socialne politike ter skupne zunanje in varnostne politike. Rezultate lahko podkrepim z že znanimi dejstvi, ki jih navajata Kustec Lipicer in Cabada (v Haček in Zajc 2005, 188), da so slovenske politične stranke na prvih volitvah v Evropski parlament leta 2004 izpostavile vsebine EU s področja gospodarstva, socialne politike, kmetijstva, okolja, varnosti, zunanje politike in izobraževanja. Sklicujem pa se lahko tudi na podatke, pridobljene z družboslovnim intervjujem, ki se konkretno dotikajo primera SLS. Podatki kažejo, da je SLS v skladu z evropskimi smernicami v ospredje postavila zlasti vsebinske točke konservativno naravnane gospodarske tematike, ki naj bi bile po besedah SLS glavna posebna značilnost volilnih vsebin njene evropske strankarske federacije EPP.¹⁶ V okviru razlikovanj opazamo, da sta programa strankarske federacije EPP za evropske volitve leta 2004 in 2009 sta obsežnejša po straneh kot programa stranke SLS. Tako so posledično tudi vsebinski opisi tematik obsežnejši, izrazitejši in bolj poglobljeni v programu EPP kot v

¹⁶ Glej Prilogo A.

programu SLS. Ravno obratno se je pokazalo pri tematiki, ki se nanaša na skupno kmetijsko politiko. V okviru slednje evropske javne politike lahko rečemo, da je prioriteta za stranko SLS. Tako je posledično tudi vsebina tematik skupne kmetijske politike bogatejša in konkretnije opredeljena s strani SLS kot EPP, kar velja tako za evropske volitve leta 2004 kot tudi leta 2009.¹⁷ Programi Evropske ljudske stranke in Slovenske ljudske stranke se v veliki meri prekrivajo in prepletajo, še posebej po splošnih programskih vsebinah in izhodiščih, vendar pa prihaja do razlik pri temah, ki so specifične za Slovenijo. Smernice tematik, ki se dotikajo Slovenije so natančneje opredeljene, vendar pa po besedah stranke SLS delujejo tako nacionalno in kot nadnacionalno.

Povzamemo lahko, da so med programoma stranke SLS in njene strankarske federacije EPP navzoče skupne tematske usmeritve, ki se nanašajo na izbrane EU politike, vendar pa se te tematske smernice med programoma razlikujejo v vsebinskem razponu oz. v pripisovanju pomembnosti posamezni tematiki (glej Tabelo 3.7). Kaže se trend izpostavljanja skupnih in vedno bolj usklajenih tematskih točk pri posamezni izbrani evropski politiki na vsakih naslednjih evropskih volitvah. Z ozirom na konkretni izpostavljeni primer stranke SLS je moč zaznati več skupnih in konkretnjših vsebinskih poudarkov EU tematik za evropske volitve leta 2009, kot pa leta 2004, ko je bilo skupnih programskih izhodišč SLS in EPP opazno manj. Ob tem je vredno opomniti, da imata volilna programa SLS v primerjavi z volilnima programoma EPP še vedno površinske in vsebinsko šibke tematike, ki se vežejo na politike EU (glej Tabelo 3.2, Tabelo 3.3, Tabelo 3.5 in Tabelo 3.6). Slednje ugotovitve lahko povežemo z razmišljanji Riefa in Schmitta (v Kustec Lipicer 2010), ki pojasnjujeta, da volilni programi nacionalnih političnih strank za volitve v EP ne poudarjajo in izpostavljajo tematik EU v zadostni meri, kar Kustec Lipicer (2010) označuje kot podhranjenost in drugorazrednost volilnih vsebin za evropske volitve. Na tem mestu pa Krašovec (2014, 19. maj) problematizira zasenčenost vsebin evropskih javnih politik in problem uvršča med glavne pokazatelje drugorazrednosti evropskih volitev.

Na splošno lahko torej rečemo, da prilagajanje SLS EU, evropskemu strankarskemu prostoru in evropskim javnim politikam narašča. SLS z vidika volilnih vsebin pozornost vedno bolj

¹⁷ To spoznanje ni presenetljivo, če izpostavimo, da je SLS politična stranka, ki se zavzema za vrednote slovenskega kmeta, slovenskega podeželja in slovenskega delavca. Slovenska ljudska stranka je stranka, ki zastopa sodobni konservatizem, tradicionalna dejanja in stanovitnost družbenega reda (Slovenska ljudska stranka).

posveča EU tematikam, pogostejše omenja, izpostavlja in poudarja vsebinske smernice ter konkretnije in širše opredeljuje vsebine evropskih javnih politik na vsakih naslednjih volitvah v EP (razvidno iz Tabele 3.2, Tabele 3.3, Tabele 3.5, Tabele 3.6 in Tabele 3.7). Glede na povedano se lahko s širšega vidika vzporedno sklicujemo na ugotovitve Kustec Lipicer in drugi (2011, 149-152), ki kažejo, da slovenske politične stranke za evropske volitve svoje volilne programe vedno bolj usklajujejo z volilnimi programi političnih strank v Evropskem parlamentu, slednje pa je vidno v stopnjevanju pojavljanja EU vsebin v primeru volitev v Evropski parlament leta 2004 in 2009. S povedanim se strinja tudi Krašovec (2010), ki pravi, da politične stranke skozi čas v vedno večji meri omenjajo vsebine EU.

Z vidika evropskih javnih politik lahko v okviru primerjave prvega volilnega programa politične stranke SLS za evropske volitve leta 2004 in drugega volilnega programa za evropske volitve leta 2009 glede na navzoče tematske točke trdimo, da je volilni program, ki je bil oblikovan za evropske volitve pet let kasneje, vsebinsko bogatejši in širšega razpona, opisno konkretniji in bolj opredeljen, z več poudarjenimi in izpostavljenimi vsebinskimi usmeritvami. V zadnjem programu SLS sta v veliko večji meri prisotni evropska zavest in potreba po večji prilagoditvi evropskim standardom ter vrednotam glede na izbrane evropske politike. Pri tem je treba poudariti, da je bil prvi program, pripravljen za volitve v Evropski parlament leta 2004 prav tako evropsko naravnani, kar je razvidno že iz naslova programa – »Več Slovenije za Evropo in več Evrope za Slovenijo« in iz poimenovanj posameznih sklopov tematik – »SLS za evropsko prihodnost«, »SLS je za Evropo ljudi«, »Za več Evrope v Sloveniji in za več Slovenije v Evropi«. ¹⁸ Sam potek modifikacije vsebin volilnih programov slovenskih političnih strank po besedah nekaterih analitikov in teoretikov ¹⁹ še vedno ni na zadovoljivi ravni, kar kažejo tudi predstavljene empirične ugotovitve izpostavljenega primera SLS. Kustec Lipicer in Cabada (v Zajc in Haček 2005, 185) navajata, da je posledica slednjega po mnenju analitikov prav značilna neodločnost SLS, ki je bila velikokrat vidna tudi v načinu delovanja na nacionalni ravni.

Širše gledano lahko torej rečemo, da se nacionalne politične stranke vedno bolj zavedajo pomena polnopravnega članstva Slovenije v EU in obojestranskega razmerja oz. soodvisnega

¹⁸ Za širšo in natančnejšo primerjavo volilnih programov SLS za volitve v EP l. 2004 in l. 2009 glej Prilogo B in Prilogo C.

¹⁹ Npr. Rief in Schmitt (1980), Kustec Lipicer (2010), Krašovec (2014, 19. maj) idr.

odnosa med Slovenijo in Evropo. V primeru SLS se to zavedanje ne kaže le skozi nenehno prilagajanje in usklajevanje sorodni evropski strankarski federaciji, vendar tudi skozi aktivno sodelovanje pri sooblikovanju evropskih politik in sooblikovanju volilnih programov EPP (glej Prilogo A). Ob tem pa je treba poudariti, da je pri tehtanju pomembnosti nacionalnega in evropskega okolja to zavedanje v globljem še vedno šibko oz. potisnjeno nekje na rob. Kljub naraščajočemu prilagajanju volilnih vsebin EU in poskušanju konkretnjšega predstavljanja tematik EU s strani slovenskih političnih strank je za slednje še vedno prioriteten nacionalni prostor in nacionalne tematike, kar je razvidno tudi v volilnih programih. To potrjuje tudi primer SLS, ki ima splošne programske vsebine skladne z volilnimi vsebinami EPP, vendar pa prihaja do razlikovanj pri tematskih smernicah, značilnih za Slovenijo. Stranka SLS namreč pripravlja volilne programe za volitve v Evropski parlament, upoštevajoč aktualne razmere v Sloveniji.²⁰ Ob tem se odpira vprašanje, kako okrepiti slovensko zavedanje pripadnosti evropski skupnosti in občutek enakovredne pomembnosti tako evropskega kot nacionalnega prostora za državo. Torej, če se vrnemo na vidik političnih strank, kako še v večji meri okrepiti odnos, razumevanje in poglede slovenskih političnih strank do EU, da bo slednje učinkovito vidno tudi v vsebinah njihovih volilnih programov za evropske volitve in slednji ne bodo nekaj samoumevnega ter trenutnega.²¹ Odgovore za problemsko naravnano vprašanje lahko po mnenju analitikov iščemo v neodločnosti strank, nihanju, tehtanju, presplošnih in majavih temeljih volilnih programov.²² Omenjene negativne značilnosti slovenskih političnih strank pa lahko vodijo do morebitnih motenj v dinamiki sledenja Slovenije Evropi in vplivajo na učinkovitost spreminjanja Slovenije po vzoru vedno bolj napredne in razvite Evrope, tudi z vidika evropeizacije političnih strank in njihovih programov. Slednje problematične dejavnike bi lahko pripisali majhnosti Slovenije in posledično nezmožnosti obvladovanja sprememb ter oteženega sprejemanja evropskih idej in vrednot, ki jih evropsko okolje vedno znova prinaša. Na majhnost Slovenija opozarja tudi SLS, ki v okviru tega poudarja, da mora Slovenija v prihodnje kljub vedno bolj učinkovitem

²⁰ Programi Evropske ljudske stranke predstavljajo programom SLS splošno politično podlago, konkretno pa v stranki SLS upoštevajo svoja osnovna temeljna izhodišča, vključujejo lastne vizije in ponujajo svoje odgovore in ukrepe na aktualno problematiko (glej Prilogo A).

²¹ V okviru tega Slovenska ljudska stranka opozarja, da mora Slovenija, kljub vedno bolj učinkovitem prilagajanju vplivom evropeizacije in naraščajočim usklajevanjem evropski strankarski areni, v prihodnje še bolje znati izkoriščati evropske priložnosti in narediti največ za svojo državo (glej Prilogo A).

²² Glej Kustec Lipicer (2005), Zajc in Haček (2005), Krašovec (2010), Kustec Lipicer (2010) in Kustec Lipicer in drugi (2011).

prilagajanju vplivom evropeizacije in naraščajočim usklajevanjem slovenskih političnih strank evropski strankarski areni še bolj znati izkoriščati evropske priložnosti in narediti največ za svojo državo.²³

Iz povedanega bi lahko dalje izpeljali misli, da bi morale politične stranke za zmanjševanje negativnih dejavnikov, ki slovensko strankarsko areno morebiti zavirajo pri doseganju evropskih standardov, z vidika volilnih programov povečati učinkovitost delovanja pri oblikovanju, izbiri in pripravljanju volilnih vsebin, ter odločno vključiti in opredeliti EU tematike. Stranke bi morale v volilne programe odločno in prioritarno vključiti EU tematike ter se tako skozi programe približati, vzbuditi in hkrati krepiti zavedanje volivcev o pomenu evropskega prostora. Vzoredno s tem pa bi se s teoretične perspektive povečeval tudi občutek pripadnosti volivcev in sprejemanje dejstva, da niso samo del nacionalne, temveč tudi skupne evropske družine. Politične stranke bi morale povrniti oz. povečati pomen volilnih programov, ki so postali razvrednoteno predvolilno sredstvo za kratkoročno pritegnitev in prepričevanje volivcev. Še posebej pomembno je ovrednotenje vsebin volilnih programov za evropske volitve, ki so od volivcev v primerjavi z nacionalnimi volitvami že tako oddaljene in odtujene, predvsem zaradi premajhnega poznavanja EU vsebin in okolja EU ter delovanja sistema EU nasploh.²⁴ V tem oziru so volilni programi torej priložnost, da politične stranke skozi njih povečajo informiranost volivcev o ključnih evropskih vprašanjih, aktualnih evropskih tematikah in problematikah, ki se dotikajo družbe celotne Evrope. Skozi volilne programe bi politične stranke tako dolgoročno gradile in širile znanje volivcev o EU ter posledično tudi večale zanimanje volivcev za EU, ki ne bi bilo več samo trenutno – komu oddati svoj glas na volitvah, ampak bi se nadgrajevalo z vsakimi naslednjimi evropskimi volitvami in vedno bolj poglobljenimi ter bogatimi evropskimi vsebinami volilnih programov nacionalnih političnih strank. Skozi čas bi se na takšen način teoretično zmanjševala tudi »drugorazrednost« oz. »zasenčenost« evropskih volilnih vsebin in samih evropskih volitev.

Na relevantnih teoretičnih temeljih sem zastavila hipotezo, ki me je vodila skozi celotno proučevanje in je predstavljala rdečo nit pri soočanju definicij različnih avtorjev kot tudi pri raziskovanju in analiziranju izbrane konkretne situacije. Hipotezo »*Proces evropeizacije vpliva na vsebino programov nacionalnih političnih strank za volitve v Evropski parlament*«,

²³ Glej Prilogo A.

²⁴ Glej Rief in Schmitt (1980).

lahko glede na relevantna teoretična dejstva in analitična spoznanja potrdim. Nacionalne politične stranke delujejo pod vplivom procesa evropeizacije, ki je posegel tudi v vsebino njihovih volilnih programov za volitve v Evropski parlament. Skozi lastno analizo in s pomočjo že ugotovljenih relevantnih dejstev sem ugotovila, da na stopnjo vpliva procesa evropeizacije vsebin volilnih programov za evropske volitve v veliki meri učinkujeta tudi vstop Slovenije v EU in hkrati pridobljeno polnopravno članstvo v ideološko sorodni strankarski federaciji na ravni EU. To dejstvo izpostavlja že Ladrech (v Fink Hafner 2004), ki pravi, da na vsebino volilnih programov nacionalnih političnih strank vplivata tako proces evropeizacije kot tudi interesno sorodne evropske strankarske federacije. Evropeizacija torej spreminja volilno vsebino programov slovenskih političnih strank, učinek tega nadnacionalnega procesa pa je viden skozi polnopravno vpetost Slovenije v EU, polnopravno članstvo slovenskih političnih strank v evropskih strankarskih federacijah in skozi vedno bolj prepleteno in soodvisno nacionalno in evropsko strankarsko okolje.

Zaključimo lahko, da je evropeizacija, ki sta jo vključitev Slovenije v EU in polnopravno članstvo v interesno sorodni evropski strankarski federaciji pospešili, vplivala na vsebino volilnih programov slovenske politične stranke SLS. Slovenska ljudska stranka, kljub elementom neodločnosti²⁵ uspešno sledi in se prilagaja sorodni evropski strankarski federaciji EPP, kar hkrati pomeni, da se uspešno integrira oz. vgrajuje tudi v evropski strankarski prostor. Na tem mestu bi se lahko sklicevali tudi na izid letošnjih evropskih volitev za Slovensko ljudsko stranko. SLS kot stranka z najdaljšo tradicijo med slovenskimi političnimi strankami,²⁶ na letošnjih predčasnih državnozborskih volitvah prvič v zgodovini ni prestopila parlamentarnega praga, je pa prvič doslej dobila evropskega poslanca.²⁷

Na podlagi analitičnih spoznanj in teoretičnih izhodišč diplomskega dela lahko rečemo, da imel vstop v EU je leta 2004 za Slovenijo torej velik pomen tudi za politične stranke, saj se je Slovenija prav s pridobitvijo polnopravnega članstva v EU vzporedno polnopravno vključila tudi v strankarski sistem EU in tako so tudi slovenske politične stranke pridobile polnopravno članstvo v sorodnih evropskih strankarskih federacijah. Tako se je posledično pričel proces intenzivnega strankarskega povezovanja, sodelovanja in interesnega usklajevanja med

²⁵ Glej Kustec Lipicer in Cabada (v Zajc in Haček 2005, 185).

²⁶ Glej Zajc in drugi (2012).

²⁷ Slednje šteje stranka SLS za zgodovinski uspeh in trdi, da bo sedaj glas Slovenije bolje slišan in upoštevan tudi v velikem kolesju EU (glej Prilogo A).

slovenskimi in evropski političnimi strankami, ki je sicer imel svoje korenine že v obdobju približevanja Slovenije EU.²⁸ Vsi ti dejavniki so vplivali tudi na tempo oz. dinamiko procesa evropeizacije vsebin volilnih programov. Slovenija je kot ena izmed manjših držav članic s pristopom k EU tako padla pod bistveno večji neposredni vpliv evropeizacije. Na stopnjo evropeizacije volilnih programov po besedah SLS bistveno vplivata tako polnopravno članstvo v EU kot polnopravno članstvo v evropski strankarski federaciji.²⁹ O povedanem razmišlja tudi Krašovec (2010), ki poudarja, da je bil vpliv evropeizacije na volilne programe slovenskih političnih strank sicer opažen že v predpristopnem obdobju Slovenije v okviru približevanja EU, vendar pa se je ta s polnopravno vključitvijo Slovenije v EU bistveno povečal in razširil, kar je tudi vzrok za vedno večjo prepletenost nacionalnega in evropskega okolja, v katerem politične stranke (so)delujejo.

²⁸ To potrjuje tudi izpostavljeni primer SLS, v kateri menijo, da je imel vstop Slovenije v EU ključen vpliv na oblikovanje njihovih volilnih programov za evropske volitve (glej Prilogo A).

²⁹ V kontekstu evropskih povezav stranka SLS pravi, da so vplivi iz nadvladnega okolja - torej sam proces evropeizacije nedvomno odločilno determinirali posamezni volilni program za volitve v EP (glej Prilogo A).

5 LITERATURA

1. Adam, Frane. 1993. *Volitve in politika po slovensko*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
2. Beyme, Klaus von. 1985. *Political Parties in Western Democracies*. Aldershot: Gower.
3. Bibič, Adolf. 1997. *Politološki preseki: civilna družba in politični pluralizem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. Crotty, W. 1991. *Political Science: Looking to the Future: American Institutions*. Evanstone: Northwestern University Press.
5. Dye, Thomas R. 1972. *Understanding Public Policy*. New Jersey: Prentice Hall.
6. European Peoples Party. 2004a. *Action programme 2004–2009*. Dostopno prek: http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/actprogr2004-2009_en.pdf (22. marec 2014).
7. --- 2004b. *Your majority in Europe*. Dostopno prek: <http://act4europe.horus.be/module/FileLib/EPPelectionsmanifesto.pdf> (22. marec 2014).
8. --- 2009. *Strong for the people*. Dostopno prek: http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Europaparlament/EPP_Long_Manifesto2009.pdf (22. marec 2014).
9. Fink Hafner, Danica in Damjan Lajh. 2005. *Proces evropeizacije in prilagajanje političnih ustanov na nacionalni ravni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. Fink Hafner, Danica. 2001. *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

11. --- 2004. *Evropske stranke in strankarski sistem na ravni EU*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. Gomez, Braulio in Sonia Alonso. 2007. *Regional manifestos project: extending the manifesto dataset to sub-national elections*. Dostopno prek: http://www.wzb.eu/sites/default/files/personen/alonso.sonia.312/application_rmp.pdf (31. maj 2014).
13. Grad, Franc. 2004. *Volitve in volilni sistemi*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
14. Haček, Miro in Drago Zajc. 2005. *Slovenija v EU: Zmožnosti in priložnosti?* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. Held, David. 2000. *Political theory and the modern state: essays on state, power and democracy*. Stanford: Stanford University Press.
16. Hix, Simon. 1999. *The political system of the European Union*. Basingstoke: Macmillan.
17. Hsieh, Hsiu Fang in Sarah E. Shannon. 2005. *Three Approaches to Qualitative Content Analysis. Qualitative Health Research*. Dostopno prek: <http://qhr.sagepub.com/content/15/9/1277.full.pdf+html> (30. april 2014).
18. Ippolito, Dennis S. in Thomas G. Walker. 1980. *Political Parties, Interest Groups and Public Policy: Group Influence in American Politics*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
19. Krašovec, Alenka. 2002. *Oblikovanje javnih politik: primer kulturnih politik v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. --- 2010. *Volitve v Evropski parlament 2009*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

21. --- 2014. Bodo volitve v Evropski parlament res drugačne? *Mladina*, 19. maj. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/156559/bodo-volitve-v-evropski-parlament-letos-res-drugacne/> (9. junij 2014).
22. Kustec Lipicer, Simona. 2005. *Politološki vidiki volilne kampanje: analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. --- 2010. *Politične vsebine in volilna kampanja: slovenska izkušnja za volitev v Evropski parlament 2009*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. Kustec Lipicer, Simona, Samo Kropivnik, Tomaž Deželan in Alem Maksuti. 2011. *Volilni programi in stališča*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Lajh, Damjan. 2006. *Evropeizacija in regionalizacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
26. Majchrzak, Ann. 1984. *Methods for Policy Research*. Newbury Park; London; New Delhi: Sage Publications.
27. Ogris, Albin. 1926. *Politične stranke*. Ljubljana: Samozaložba.
28. Panebianco, Angelo. 1988. *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press.
29. *Slovenska ljudska stranka*. Dostopno prek: <http://www.sls.si/> (24. februar 2014).
30. Slovenska ljudska stranka. 2004. *Več Slovenije za Evropo in več Evrope za Slovenijo*. Dostopno prek: <http://www.sls.si/> (17. marec 2014).
31. --- 2009. *Volitve v Evropski parlament 2009 – Programski poudarki Slovenske ljudske stranke*. Dostopno prek: <http://www.sls.si/> (17. marec 2014).

32. Zajc, Drago, Samo Kropivnik in Simona Kustec Lipicer. 2012. *Od volilnih programov do koalicijskih pogodb*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

PRILOGE

PRILOGA A: Intervju s Službo za odnose z javnostmi SLS

Vpetost Slovenije v evropsko okolje pomeni hkrati sprejemanje in soočanje s spremembami in izzivi, ki jih nadnacionalni prostor vedno znova prinaša. Menite, da so vplivi iz evropskega okolja oz. proces evropeizacije učinkovali na SLS in njen volilni program za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009?

Da, vplivi iz okolja oz. vse konkretne družbenoekonomske ter politične razmere vsakega obdobja ključno determinirajo volilne programe, saj ti predstavljajo vsakokratni aktualni odgovor SLS, vizijo stranke in konkretne ukrepe ter rešitve za aktualne izzive. Vplivi iz okolja, kot so npr. zgodovinski kontekst ustanovitve politične stranke, evropsko povezovanje politične stranke in aktualne politične in družbenoekonomske razmere, so nedvomno tisti dejavniki, ki odločilno vplivajo na posamezni volilni program, in to velja tudi za volilni program SLS za volitve v Evropski parlament v letih 2004 in 2009.

Ali bi po vašem mnenju lahko na splošno govorili o vplivu evropeizacije na nacionalne politične stranke v slovenskem prostoru?

Kot proevropsko usmerjena stranka in polnopravna članica EPP menimo, da gre po eni strani za evropeizacijo, po drugi strani pa nacionalne politične stranke prav tako lahko obratno sovplivamo na oblikovanje in razvijanje politik v Evropi, čeprav smo majhna država. Verjamemo, da tudi Slovenija, čeprav mala država, lahko veliko prispeva k razvoju, programu in ohranitvi tradicionalnih krščansko-kulturnih vrednot, značilnih za EU. Ob tem želimo poudariti, da mora Slovenija v prihodnje še bolj znati izkoriščati evropske priložnosti in narediti največ za svojo državo.

Kateri dejavniki po vašem mnenju igrajo ključno vlogo pri izbiri volilnih vsebin in oblikovanju tematskih smernicah v programih SLS za evropske volitve?

Eden glavnih dejavnikov, ki že v osnovi določajo splošno smer oblikovanja volilnih programov SLS, so vsakič znova naša osnovna izhodišča, na katerih je stranka utemeljena; torej dejstvo, da je SLS desnosedinska stranka, utemeljena na krščanskih ljudskih vrednotah, ter da zagovarja ekonomsko politiko t. i. konservativnega tipa.

Že v preambuli Programa Slovenske ljudske stranke je med drugim zapisano, da smo stranka slovenskega ljudstva, zavezana slovenski ustavnosti in državnosti. Verjamemo v človeka, njegovo svobodo, ki je lahko omejena le z enako svobodo drugega, ter v pravičnost, solidarnost in strpnost. Prepričani smo, da si vsak človek želi soodločati o odnosih in okolju, v katerem živi, zato ljudstvu omogočamo moč odločanja. Smo stranka, prek katere se sliši glas vsakega posameznika, tudi tistega, ki je najbolj oddaljen od centrov odločanja.

Enak način delovanja zagovarjamo tudi znotraj večjega okvira EU. S pomočjo letošnjega zgodovinskega uspeha SLS na evropskih volitvah, ko je bil iz vrst SLS izvoljen naš prvi evropski poslanec, predsednik SLS Franc Bogovič, bomo poskrbeli, da bo glas Slovenije bolje slišan in upoštevan tudi v velikem kolesju EU. Poleg naštetega na oblikovanje naših volilnih programov vplivajo tudi trenutne družbenoekonomske razmere v Sloveniji.

Ali bi z vidika stopnje vpliva procesa evropeizacije na volilne vsebine lahko rekli, da prihaja do velikih razlikovanj oz. sprememb med programi vaše politične stranke, ko govorimo o volitvah na nacionalni ravni in volitvah na evropski ravni?

Med volilnimi programi SLS za državnozborske volitve in volitve v Evropski parlament ni bistvenih razlik po splošnih usmeritvah in politikah, saj se kot proevropsko usmerjena stranka in prva polnopravna članica EPP med slovenskimi političnimi strankami zelo dobro zavedamo pomena EU za Slovenijo, prav tako pa so programi SLS po splošnih programskih vsebinah skladni s programom EPP.

Največja razlika v volilnih programih pa je v tem, da je program za državnozborske volitve v Sloveniji pri SLS vselej usmerjen v Slovenijo in zelo konkreten ter zaobjema vse ključne politike in ukrepe, tudi reforme, s katerimi se mora država v določenem obdobju soočiti in jih

izpeljati na ravni Vlade RS. Dejstvo je, da ima vsaka država članica EU vedno svoje lastne izzive, ki niso (vselej) enaki izzivom skupne evropske družine. Tako se denimo Slovenija (za razliko od nekaterih drugih držav v EU) danes še vedno sooča z izzivom, kako se prebiti iz gospodarske in javnofinančne krize, in odgovoru na ta izziv je program SLS na letošnjih DZ RS volitvah posvetil osrednjo pozornost.

Ali ste pri pripravi volilnega programa izhajali oz. sledili programu evropske strankarske federacije EPP za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009 ali ste program oblikovali povsem neodvisno od nje na lastnih prioritetah?

Poleg tega, da SLS sledi, tudi dejavno sooblikuje program EPP. Programa SLS in EPP se v veliki meri prekrivata, saj se v obeh (ljudskih) strankah zavzemamo za mnogo istih stvari. Do razlik prihaja pri temah, ki so specifične za našo državo, zato so tudi naše rešitve, ki jih ponudimo v vsakokratnem volilnem programu, lahko natančnejše, delujejo pa tako na mikrokot na makroravni. Programi SLS so v skladu z evropskimi usmeritvami vsebovali pomembne ekonomske in gospodarske usmeritve. Program EPP določa temeljno splošno programsko – politično osnovo volilnega programa SLS, konkreten volilni program pa je SLS kot slovenska politična stranka pripravila samostojno ter na osnovi svoje lastne politične vizije in ciljev v danih razmerah in času tudi na ravni vprašanja Slovenija – EU. Lahko bi rekli, da sta naš in program EPP prepletena.

Menite, da je vstop Slovenije v EU leta 2004, ki je po mnenju mnogih teoretikov okrepil kooperativni odnos evropskega in slovenske strankarske arene ter pospešil dinamiko procesa evropeizacije, vplival na oblikovanje volilnega programa za volitve v Evropski parlament leta 2004 in 2009?

Da, seveda.

PRILOGA B: Program Slovenske ljudske stranke za volitve v Evropski parlament leta 2004

Program politične stranke SLS se je na volitvah v Evropski parlament leta 2004 imenoval »Več Slovenije v Evropi in več Evrope v Sloveniji«. Slednji obsega trinajst strani, sestavljen pa je iz štirih tematskih poglavjih. Uvodni del volilnega programa govori o volitvah v Evropski parlament, vlogi Slovenije v Evropskem parlamentu in o gospodarskem razvoju vse Evrope. Osrednja tematska poglavja v programu pa so naslednja: SLS za evropsko prihodnost, SLS je za Evropo ljudi, za več Evrope v Sloveniji in za več Slovenije v Evropi (Slovenska ljudska stranka 2004).

Prvo tematsko poglavje programa, imenovano **SLS za evropsko prihodnost**, vsebinsko govori o (Slovenska ljudska stranka 2004):

- ohranjanju in varstvu skupnih evropskih vrednot, kot so človekovo dostojanstvo, svoboda, enakost, solidarnost in človekove pravice,
- zaposlitveni in socialni pravici,
- novi evropski ustavi in evropskem miru in
- sodelovanju s sosednjimi državami.

Drugo tematsko poglavje, **SLS je za Evropo ljudi**, vsebinsko govori o (Slovenska ljudska stranka 2004):

- demokratičnem delovanju EU v smislu preglednosti in demokratičnosti evropskih institucij,
- Evropi državljanov v smislu upoštevanja in spoštovanja ureditev nacionalnih držav ter lokalne samouprave in drugo,
- skrbi za varnost EU in boju proti kriminalu ter terorizmu in
- trajnostnem razvoju in varstvu okolja.

Tretje tematsko poglavje, **za več Evrope v Sloveniji**, vsebinsko govori o (Slovenska ljudska stranka 2004):

- socialni varnosti in varni starosti v smislu vzpostavitve tradicije trde slovenske družine, stabilnosti pokojninskega sistema in drugo,
- zagotavljanju večjega življenjskega standarda in delovnih mest, ki bi prispevala k večji konkurenčnosti Slovenije,
- enakih možnosti in družinam prijaznem okolju v smislu družinam prijaznih podjetij, kjer gre za posebne ugodnosti in delovni čas za mlade starše,
- konkurenčnosti kmetijstva, trajnostnem razvoju in zdravi hrani v smislu zagotavljanja ustreznih pogojev evropskega kmetijstva za obstoj slovenskih kmetij in
- razvoju podeželja in regij v smislu večjega regionalnega razvoja Slovenije prek skladov EU in nacionalnih skladov.

Četrto tematsko poglavje, imenovano **za več Slovenije v Evropi**, vsebinsko govori o (Slovenska ljudska stranka 2004):

- vlaganju v raziskave in znanost ter
- zavzemanju za mladino v smislu pridobivanja novih evropskih izkušenj na področju študija, dela in druženja.

PRILOGA C: Program Slovenske ljudske stranke za volitve v Evropski parlament leta 2009

Slovenska ljudska stranka je za volitve v Evropski parlament leta 2009 oblikovala program, imenovan »Volitve v Evropski parlament 2009 – Programski poudarki Slovenske ljudske stranke«, z osrednjim geslom »Evropa se začne v Sloveniji«. Volilni program obsega dvajset strani, izpostavlja pa zlasti prizadevanje za izkoriščanje celotnega potenciala članstva Slovenije v EU, v razvojnem in političnem smislu (Slovenska ljudska stranka 2009).

Volilni program stranke SLS za evropske volitve leta 2009 je sestavljen iz uvodnega dela, ki govori o EU in spodbuja njen obstoj kot zveze neodvisnih in samostojnih držav. V nadaljevanju je razdeljen na pet osrednjih tematik, ki se nanašajo na finančno in gospodarsko krizo, razvoj regij in gospodarsko krizo, zdravo okolje in ekorazvoj, spoštovanje kmetovega dela, obdelano podeželje in vsem dostopno zdravo hrano ter družino, narod in domovino (Slovenska ljudska stranka 2009).

Prva tematika, imenovana **odgovor SLS na finančno in gospodarsko krizo**, izpostavlja smernice o (Slovenska ljudska stranka 2009):

- družbeni odgovornosti kot temelju naše družbe,
- ukinitvi nekonkurenčnih delovnih mest,
- vzpostavitvi systemskega sofinanciranja tveganega kapitala,
- usmeritvi v nove lastne energetske projekte,
- usmerjenosti v državne naložbe,
- spodbudah za nove programe,
- iskanju evropskega odgovora na ekonomsko krizo,
- Sloveniji kot o izhodišču v razpravi o EU,
- EU, ki je pomemben način za uresničitev slovenskih razvojnih interesov, in
- konkretnem slovenskem odgovoru na ekonomsko krizo kot prispevku k iskanju skupnih rešitev na ravni EU.

Druga tematika, imenovana **razvoj regij in lokalnih skupnosti**, izpostavlja smernice o (Slovenska ljudska stranka 2009):

- porabi kohezijskih sredstev za razvojne projekte in blažitev ekonomske krize,

- poenostavitvi administrativnih postopkov v EU in Sloveniji,
- zmanjševanju razvojnih razlik,
- pokrajinah kot o gibalni razvoja in
- vlogi lokalnih skupnosti pri generiranju gospodarske rasti.

Tretja tematika, imenovana **zdravo okolje in ekorazvoj**, izpostavlja smernice o (Slovenska ljudska stranka 2009):

- zmanjševanju učinkov podnebnih sprememb,
- razvoju čistih tehnologij,
- zmanjševanju emisij toplogrednih plinov,
- rabi obnovljivih virov energije,
- odgovornem ravnanju z odpadki in
- samooskrbi na področju hrane, pitne vode in energentov.

Četrta tematika, imenovana **za spoštovanje kmetovega dela, za obdelano podeželje in vsem dostopno zdravo hrano**, izpostavlja smernice o (Slovenska ljudska stranka 2009):

- ohranjanju obdelanosti kmetijskih zemljišč, poseljenosti in samooskrbi,
- skrbi za okolju, varovanju narave in trajnostnem konceptu kmetovanja,
- zdravo pridelani hrani in
- učinkovitem izvajanju ukrepov kmetijske politike.

Peta tematika, imenovana **družina, narod, domovina**, izpostavlja smernice o (Slovenska ljudska stranka 2009):

- spodbudnem okolju za družino,
- poudarku na mladih,
- zagotavljanju virov pokojninskega sistema,
- socialni politiki, ki mora temeljiti na medgeneracijskem sožitju in medčloveški solidarnosti,
- prilagodljivem trgu dela in varnih delovnih pogojih,
- povečanju zaposljivosti mladih in
- krepitvi odnosov z drugimi državami v smeri iskanja skupnih gospodarsko-politično-varnostnih interesov.

PRILOGA Č: Program Evropske ljudske stranke za volitve v Evropski parlament leta 2004

EPP je za evropske volitve leta 2004 pripravila širši akcijski program, imenovan »Akcijski program 2004–2009«, in krajši dodatni program k osrednjemu akcijskemu programu z naslovom »Vaša večina v Evropi«. Osrednji program EPP za volitve v Evropski parlament leta 2004 »Akcijski program 2004–2009« obsega štiriinštirideset strani, vsebuje pa daljši uvod in šest ključnih tematik: dinamično, konkurenčno, solidarno in delo ustvarjajoče gospodarstvo, odziv na rastočo potrebo evropskih državljanov po varnosti, trajnostni razvoj, evropska mladinska politika, Evropa in njeno mesto v svetu ter dobro evropsko upravljanje. Uvodni del programa govori o zgodovinskem pomenu evropskega združevanja, ki je ambiciozen, zahteven, nedokončan in obetaven projekt. Uvod prav tako govori o prizadevanju poslanske skupine EPP za skupno dobro Evrope ter vključuje prednostne naloge EPP v zakonodajnem obdobju 2004–2009 (European People's Party 2004a).

Prva tematika z naslovom **dinamično, konkurenčno, solidarno in delo ustvarjajoče gospodarstvo** se nanaša na (European People's Party 2004a):

- pomen dinamičnega gospodarstva v vedno bolj spreminjajočem se svetu,
- dokončanje enotnega trga,
- nižje davke v namen spodbujanja gospodarskega razvoja,
- izboljšanje regulativnega okolja in v okviru lažjega poslovanja in ustanavljanja podjetij v Evropi,
- ustvarjanje enakih konkurenčnih pogojev za družbeno pravo,
- vlogo malih in srednje velikih podjetij,
- uravnotežen proračun,
- konkurenčno gospodarstvo ter prednostno vlogo raziskav in inovacij,
- pomen kakovostnega izobraževanja in usposabljanja,
- znižanje stroškov,
- solidarno gospodarstvo, solidarnost med državljani ter solidarnost med regijami in državami članicami,
- vlogo javnih storitev ter
- gospodarstvo, ki ustvarja delovna mesta in vlaganje v človeški kapital.

Druga tematika pod naslovom **odziv na rastočo potrebo evropskih državljanov po varnosti** se nanaša na (European People's Party 2004a):

- izboljšanje varstva evropskih državljanov,
- utrjevanje in razvoj evropskega državljanstva,
- pravno varstvo evropskih potrošnikov,
- bolj varno in zdravo hrano,
- trajno izboljšanje varovanja zdravja,
- zagotavljanje varnosti v naši družbi,
- boj proti terorizmu, organiziranemu kriminalu in trgovini z ljudmi,
- skupno azilno politiko in skupno politiko priseljevanja,
- korupcijo in klientelizem ter
- krepitev policijskega in pravosodnega sodelovanja.

Tretja tematika pod naslovom **trajnostni razvoj** se nanaša na (European People's Party 2004a):

- podnebne spremembe in oblike onesnaževanja,
- učinkovito ekološko odgovornost in kaznovanje onesnaževalcev,
- ustvarjanje čiste energije,
- bolj učinkovito in uravnoteženo prometno politiko,
- izvedljivo in trajnostno kmetijstvo,
- skupno ribiško politiko,
- trajnostni in kakovostni turizem,
- ustanovitev Evropskega kulturnega prostora ter
- trajno uravnoteženje financ v okviru stabilne valute.

Četrta tematika pod naslovom **evropska mladinska politika** se nanaša na (European People's Party 2004a):

- izobraževanje, zaposlovanje in preprečevanje socialne izključenosti,
- zagotavljanje javnega izobraževalnega sistema ob spoštovanju legitimnega zasebnega izobraževanja,
- enake možnosti in svobodno izbiro evropskih državljanov v kontekstu izobraževanja,
- spodbujanje in uveljavljanje znanja, povezanega z EU,
- spodbujanje uporabe novih tehnologij v postopkih izobraževanja in usposabljanja,

- spodbujanje posebnih ukrepov glede zaposlitve mladih,
- spodbujanje iniciativnosti, ustvarjalnosti in podjetniškega duha mladih na vseh področjih ter
- prožen in učinkovit sistem, ki priznava stopnjo izobraženosti po vsej Evropi ter tako omogoča mobilnost in zaposljivost mladih.

Peta tematika pod naslovom **Evropa in njeno mesto v svetu** se nanaša na (European People's Party 2004a):

- skupno zunanjo in varnostno politiko in vključitev slednje v skupne strukture,
- glavne teme skupne zunanje in varnostne politike: svoboda, mir, varnost, ustvarjanje enakih možnosti, trajnostni razvoj, demokracija, spoštovanje človekovih pravic ter dobro upravljanje,
- okrepitev strateških partnerjev,
- podpora multilateralnih organizacij in
- evropsko obrambno politiko.

Šesta tematika pod naslovom **dobro evropsko upravljanje** se nanaša na (European People's Party 2004a):

- pomen močne in dobro vodene Evrope,
- demokratično upravljanje virov,
- povečanje odgovornosti in preglednosti pri vodenju skladov EU,
- utrditev pravic Evropskega parlamenta v proračunskem postopku,
- odpiranje in preglednost proračunskih postopkov,
- zaščito finančnih interesov EU ter
- izvajanje reform institucij in izboljšanje njihove legitimnosti

Ožji dodatni program »Vaša večina v Evropi«, ki se razteza na treh straneh, je razdeljen na šest krajših tematskih poglavij: 25 let evropskih neposrednih volitev, Evropa kot Unija vrednot, za Evropo državljanov, blaginja in socialna varnost v Evropi, za svoboden, varen in praven evropski prostor ter za politike, ki temeljijo na trajnosti. Program se konča s pozivom evropskim državljanom – »Vaš glas bo odločil!« (European People's Party 2004b).

Prvo tematsko poglavje, imenovano **25 let evropskih neposrednih volitev**, vsebuje (European People's Party 2004b):

- poziv državljanom h glasovanju za EPP na prvih evropskih volitvah 21. stoletja,
- točko o petindvajseti obletnici prvih neposrednih volitev v EP,
- točko o skupnem nadaljevanju uspešne evropske zgodbe in njenem izboljšanju,
- točko o EU kot pravem odgovoru na izzive globalizacije ter
- točko o močni EU in nadaljnji krepitvi.

Drugo tematsko poglavje, imenovano **Evropa kot Unija vrednot**, vsebinsko govori o (European People's Party 2004b):

- EPP kot o stranki, ki deluje za skupno dobro ljudi v Evropi,
- pomenu držav pogodbenic pri izgrajevanju skupne Evrope,
- vzpostavljanju učinkovite Evrope, ki temelji na demokraciji in je v nenehnem stiku s svojimi državljani,
- temeljnih vrednotah, kot so neodtujljive človekove pravice, svoboda, demokracija, vladavina prava, solidarnost, pravičnost, enake možnosti, enakost med spoloma, ter
- enotnosti v različnosti in pomenu različnih kulturnih tradicij v EU.

Tretje tematsko poglavje, imenovano **za Evropo državljanov**, vsebinsko govori o (European People's Party 2004b):

- možnostih, ki jih EU ponuja svojim državljanom: študij, delo, bivanje, potovanje, programe izmenjav idr., ter
- razširitvi edinstvenih svoboščin in priložnosti, predvsem za mlade.

Četrto tematsko poglavje, imenovano **blaginja in socialna varnost v Evropi**, vsebinsko govori o (European People's Party 2004b):

- osnovnih pogojih gospodarske rasti: svobodno podjetništvo, stabilna valuta in učinkoviti nacionalni sistemi socialne varnosti,
- pomenu človekove motivacije, kvalifikacije, ustvarjalnosti in inovativnosti za zmanjševanje brezposelnosti ter izražanje solidarnosti,
- pomenu konkurence, ki predstavlja ključni vir za podjetniške pobude, inovacije, naložbe in blaginje,

- dolgoročni vzpostavitvi zdravstvenega in pokojninskega sistema, ki je pravična za vse generacije,
- zmanjševanju trgovinskih ovir in liberalizaciji trgov ter
- razvoju izobraževalnega sistema in sistema usposabljanja, izboljšanju dostopa do izobraževanja in večjem dopolnjevanju teorije in prakse v državah članicah EU.

Peto tematsko poglavje, imenovano **za svoboden, varen in praven evropski prostor**, vsebinsko poudarja (European People's Party 2004b):

- potrebo po tesnem sodelovanju med evropsko varnostno in obrambno politiko in Natom, kar posledično pomeni tudi učinkovitejšo in boljšo uporabo nacionalnih obrambnih proračunov,
- pomen ustreznih, novih mehanizmov in strategij v kontekstu mednarodnega terorizma,
- krepitev Evropske mejne policije in zunanjih meja EU za zmanjševanje kriminala, nezakonitega priseljevanja, trgovine z ljudmi idr.,
- uskladitev definicij vseh vrst kriminala v vseh nacionalnih pravnih sistemih za vzpostavitev skupnih minimalnih evropskih standardov,
- potrebo po večjih pristojnostih Europolu za preprečevanje resnih kriminalnih dejanj ter
- potrebo po ustanovitve Evropskega javnega tožilstva.

Zadnje, šesto tematsko poglavje, imenovano **za politike, ki temeljijo na trajnosti**, pa vsebinsko poudarja (European People's Party 2004b):

- pomen varstva okolja in strogih pravil v zvezi z varovanjem okolja po vsej EU, ki temeljijo na načelu strogega kaznovanja onesnaževalcev,
- prizadevanje za zaustavitev podnebnih sprememb kot glavni prednostni nalogi,
- pomen obnovljivih virov energije, uporabe inovativnih tehnologij in transportne politike za manjšo škodljivost okolju ter
- varnost hrane, ki mora biti zagotovljena z okolju bolj prijazno kmetijsko proizvodnjo.

PRILOGA D: Program Evropske ljudske stranke za volitve v Evropski parlament leta 2009

Evropska strankarska federacija EPP je za volitve v Evropski parlament leta 2009 oblikovala program, imenovan »Moč ljudem«, ki vsebuje pet tematik na enaintridesetih straneh. V uvodu pojasnjuje, za katere vrednote se zavzema evropska poslanska skupina EPP, nato pa sledi pet glavnih tematik, na katere je program razdeljen (European People's Party 2009).

Prva tematika **ustvarjanje blaginje za vse** poudarja naslednje vsebine (European People's Party 2009):

- trajnostni gospodarski razvoj in gospodarstvo, ki mora služiti ljudem,
- kratkovidnost in pomanjkanje nadzora v svetovnem finančnem sistemu,
- ustvarjanje novih delovnih mest kot prednostna naloga,
- vlaganje v izobraževanje, vseživljenjsko učenje in zaposlovanje z vidika ustvarjanja priložnosti za vsakogar,
- preprečevanje globalne gospodarske krize,
- boljše usklajevanje monetarne in fiskalne politike,
- potrebo po obnovitvi mednarodne finančne strukture in v okviru tega povečanje splošne preglednosti in nadzora evropskih pravil ter
- povečanje naložb v zeleno tehnologijo in manjšo odvisnost Evrope od fosilnih goriv.

Druga tematika **narediti Evropo varnejšo** poudarja naslednje vsebine (European People's Party 2009):

- potrebo po nenehnem izboljševanju sodelovanja in učinkovitost v globalnem boju proti terorizmu,
- boljše zaščito proti organiziranemu kriminalu, preprečevanje nezakonitega priseljevanja in kakovost hrane,
- izboljšanje operativnih zmogljivosti Evropa,
- izboljšanje operativnih zmožnosti in virov mejne nadzorne agencije Frontex,
- uporabljanje skupne azilne politike ter
- boljše soočanje kmetijske politike z nestanovitnostjo trgov in z uravnoteženostjo med varno preskrbo s hrano, trajnostjo in konkurenčnostjo.

Tretja tematika **boj proti podnebnim spremembam** izpostavlja naslednje vsebine (European People's Party 2009):

- spopadanje z globalnim segrevanjem,
- zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, kar hkrati zmanjšuje odvisnost od uvoza plina in nafte,
- spodbujanje energetskega virov brez ogljika,
- posodobitev gospodarstva in ustvarjanje novih, trajnostnih delovnih mest,
- vodilni v pomenu Evrope v kontekstu uporabe zelenih tehnologij ter
- vzpostavitev delujočega sistema trgovanja z emisijami kot tržne spodbude za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov.

Četrta tematika **spopadanje z demografskimi izzivi** izpostavlja naslednje vsebine (European People's Party 2009):

- soočenje Evrope z nizko stopnjo rodnosti, naraščajočo starejšo populacijo in višjo pričakovano življenjsko dobo,
- potrebo po oblikovanju in izvajanju nove politike na področju starosti prijaznega zaposlovanja, podjetništva, prostovoljstva idr.,
- družina kot središče naše družbe in varuhinja naših vrednot,
- ustvarjanje boljše, varnejše in uspešnejše Evrope za prihodnje generacije,
- izboljšanje sposobnosti sistema socialne varnosti in okrepitev zasebnih pokojninskih shem,
- prilagoditev dejanske upokojitvene starosti demografskemu razvoju v okviru pokojninskih reform,
- večja vpetost družinskih politik v nacionalne politike in družinam bolj prijazne politike, ki izboljšujejo prilagodljivost zaposlenih staršev,
- zagotavljanje boljšega varstva otrok in stanovanj,
- uvedba fiskalne politike, ki bo družinam bolj prijazna in naklonjena,
- spodbujanje starševskega dopusta za oba zaposlena starša,
- ključni pomen izobraževanja in vseživljenjskega učenja za nove izzive, ki jih predstavljata tehnološki napredek in globalizacija,
- potreba po sprejetju dolgoročne strategije za spodbujanje in privabljanje nadarjenih, kvalificiranih in usposobljenih delavcev od drugod po svetu ter
- bolj konkurenčno, dinamično in z znanjem bogato evropsko gospodarstvo.

Peta, zadnja tematika **združevanje Evrope na svetovni ravni** poudarja naslednje vsebine (European People's Party 2009):

- soočenje Evrope z razdrobljenim in negotovim svetovnim položajem,
- okrepitev vloge EU v svetu,
- potrebo po obnovitvi partnerstva med Evropo in Združenimi državami Amerike,
- potrebo po posvečanju pozornosti jugu in vzhodu,
- prilagoditev svetovnih institucij novim dejstvom v kontekstu izboljšanja kontrole svetovnih finančnih trgov v organizacijah, kot so Mednarodni denarni sklad idr.,
- okrepljeno sodelovanju v obrambi,
- razlikovanje EU med sosedskimi politikami v namen večjega prilagajanja na posebnosti različnih držav ter
- določitev skupnih standardov o človekovih pravicah in pravnih pravil v okviru sosedske politike.